

LUT-kauppakorkeakoulu

Kauppatieteiden kandidaatintutkielma

Talousjohtaminen

Yritysvastuuraportointikäytännöt suomalaisissa teollisuuden pörssiyrityksissä
Sustainability reporting practices in Finnish listed industrial companies

12.12.2019

Tekijä: Antti Rupponen

Ohjaaja: Laura Olkkonen

TIIVISTELMÄ

Tekijä:	Antti Ruppenen
Tutkielman nimi:	Yritysvastuuraportointikäytännöt suomalaisissa teollisuuden pörssiyhtiöissä
Akateeminen yksikkö:	LUT-kauppakorkeakoulu
Koulutusohjelma:	Talousjohtaminen
Ohjaaja:	Laura Olkkonen
Hakusanat:	yritysvastuu, yritysvastuuraportointi, vastuullisuus

Tämän kandidaatintutkielman tarkoituksena on tutkia miten suomalaiset teollisuusyritykset raportoivat yritysvastuusta. Yritysvastuulla tarkoitetaan yrityksen vastuuta toimintansa sosiaalisista, taloudellisista ja ympäristöllisistä vaikutuksista. Yritysvastuuraportointi tarkoittaa näistä kolmesta kokonaisuudesta raportoimista. Raportoinnilla yritykset pyrkivät vastaamaan sidosryhmien odotuksiin ja ylläpitämään dialogia sidosryhmien kanssa. Tutkielman teoriaosuudessa käsitellään yritysvastuun, yritysvastuuraportoinnin ja vastuuraportoinnin varmentamisen teoriaa, sekä yleisiä yritysvastuuraportoinnissa ja vastuuraporttien varmentamisessa käytettyjä viitekehyksiä ja standardeja. Tutkimus on laadullinen ja siinä käytettävä analyysitapa on teoriaohjaava sisällönanalyysi. Tutkimusaineistona käytetään viiden suomalaisen pörssiyrityksen yritysvastuuraportteja.

Tutkielman tulosten perusteella voidaan todeta, että suomalaiset teollisuusyritykset raportoivat kattavasti yritysvastuusta käyttäen GRI-viitekehystä. Raportointi oli pääosin integroitua, eli yritys raportoi yritysvastuusta yhdessä taloudellisen raportoinnin kanssa. Taloudellinen vastuu nähtiin yrityksissä perustana vastuullisuudelle. Ympäristövastuun olennaisia aiheita olivat yrityksen oman toiminnan ja tuotteiden vaikutukset. Sosiaalisen vastuun olennaisia aiheita olivat henkilöstön osaaminen ja työhyvinvointi, sekä eettiset menettelytavat, kuten ihmisoi-keuksien noudattaminen. Osa yritysvastuuraporteissa julkaistuista tiedoista oli varmennettu kolmannen osapuolen toimesta. Varmentajina toimivat tilintarkastukseen erikoistunut yritys tai yritysvastuun asiantuntijaorganisaatio.

ABSTRACT

Author: Antti Rupponen
Title: Sustainability reporting practices in Finnish listed industrial companies
School: School of Business and Management
Degree programme: Financial Management
Supervisor: Laura Olkkonen
Keywords: sustainability, corporate social responsibility, sustainability reporting, corporate social responsibility reporting

The purpose of this study is to analyze how Finnish industrial companies report on sustainability. Corporate sustainability encompasses the economic, environmental and social impacts of the firm. Sustainability reporting is reporting that covers all these three dimensions. These reports are published in order to respond to stakeholder expectations and to maintain a dialogue with stakeholders. Theoretical part of the study consists of a review of academic literature. It covers sustainability, sustainability reporting and assurance of sustainability reporting, as well as common frameworks and standards used in sustainability reporting and in sustainability report assurance. This study is qualitative and it employs theory-guided content analysis as a method. Content analyzed consists of sustainability reports published by five Finnish listed industrial companies.

The results of this study show that Finnish industrial companies report comprehensively on sustainability using GRI framework. The reports were mainly integrated, meaning that corporate sustainability and financial information were published in one report. Economic sustainability was seen as a foundation for corporate sustainability. Significant issues concerning environmental sustainability were related to corporate operations and products. Material topics in the social dimension of sustainability were related to employee skills and well-being, as well as to human rights. Some of the sustainability data in the reports had been assured by a third party. The providers of assurance were either financial auditors or professionals in corporate sustainability.

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto	1
1.1 Tutkimuksen tavoitteet, tutkimuskysymykset ja rajaukset	2
1.2 Tutkimusaineisto ja -menetelmät	2
1.3 Työn rakenne.....	3
2. Yritysvastuu	4
2.1 Yritysvastuu käsitteenä ja sen eri osa-alueet.....	4
2.2 Teoreettiset yritysvastuun motiivit	6
2.3 Lainsäädännöstä kumpuava motiivi.....	7
2.4 Yritysvastuuraportointi	8
2.5 Yritysvastuuraportoinnin motiivit	9
2.6 Yritysvastuuraportoinnin eri työkaluja.....	10
2.6.1 Global Reporting Initiative -viitekehys.....	11
2.6.2 AccountAbility AA1000.....	13
2.6.3 Sustainable Development Goals	13
2.6.4 United Nations Global Compact.....	14
3 Yritysvastuuraporttien varmentaminen.....	16
3.1 Ohjeistukset ja standardit yritysvastuuraporttien varmennuksessa	18
3.1.1 ISAE 3000.....	18
3.1.2 AA1000AS	18
3.1.3 Varmennuksen taso	18
4 Yritysvastuuraportointi tutkituissa yrityksissä	19
4.1 Tutkitut yritykset	19
4.2 Yleiskuva yritysvastuuraportoinnista tutkituissa yrityksissä	20
4.3 Sidosryhmäsuhteet.....	24
4.4 Yritysvastuu ja strategia	27
4.5 Taloudellinen vastuu	28
4.6 Ympäristövastuu.....	30
4.7 Sosiaalinen vastuu	31
4.8 Yritysvastuuraporttien varmentaminen tutkituissa yrityksissä	33
5 Yhteenveto ja johtopäätökset.....	35
Lähdeluettelo	37

1. Johdanto

Yritysvastuu on yrityksen vastuuta toimintansa sosiaalisista, taloudellisista ja ympäristöllisistä vaikutuksista (Kuo & Chen 2013, 1465). Yritysvastuusta raportointi on aikaisemmin käsitetty ainoastaan ei-taloudellisen informaation julkaisemisena, jota ei välttämättä katsottu edes tarpeelliseksi esittää vuosikertomuksessa. Taloudellisen ja ei-taloudellisen informaation rajat ovat vähintäänkin hämärtyneissä, jos eivät jopa katoamassa kokonaan. Lainsäädännön tiukentuvat vaatimukset ja ongelmat kuten ihmisoikeuksien noudattaminen ja ilmastonmuutos edellyttävät yrityksiltä avoimuutta omien toimien suhteen ja selvitystä näiden toimien vaikutuksista. (KPMG 2017) Yritysvastuuraportoinnilla tarkoitetaan sitä, kun yritys raportoi yhdistetysti taloudellisesta vastuusta, ympäristövastuusta ja sosiaalisesta vastuusta (Owen 2006). Integroidusta raportoinnista on kyse, kun yritys raportoi näistä lisäksi yhdessä taloudellisen informaation kanssa (Baboukardos & Rimmel 2016, 438). Integroidulla raportoinnilla yritys voi viestiä sidosryhmille tehokkaasti siitä, miten se luo arvoa (Maas, Schaltegger & Crutzen 2016).

Yrityksen sidosryhmiä ovat esimerkiksi asiakkaat, toimittajat, työntekijät, sekä osakkeenomistajat, sijoittajat ja yhteiskunta (Prado-Lorenzo, Gallego-Alvarez & Garcia-Sanchez 2009). Yritykset toimivat kiinteässä suhteessa sidosryhmiin (jotka voivat edistää tai haitata yrityksen tavoitteiden toteutumista), ja sidosryhmillä on erilaisia odotuksia yritysten suoriutumisen ja toiminnan suhteen. Nämä sidosryhmien odotukset eivät ole ainoastaan taloudellisia, vaan niihin liittyy myös yhä suuremmissa määrin yhteiskuntavastuullisen toiminnan näkökulma. (Hahn & Kühnen 2013). Yritysvastuuraportointi voidaan nähdä keinona yrityksen pyrkimyksistä vastata sidosryhmien odotuksiin (Hubbard 2009) sekä dialogina yrityksen ja sen sidosryhmien välillä (Gray, Kouhy & Lavers 1995). Sidosryhmät ja lainsäädäntö vaativat yritykseltä taloudellisten, ympäristöllisten ja sosiaalisten vaikutusten tasapainoista huomioon ottamista päätöksenteossa (Dahlsrud 2008). Yritysvastuuta on alettu liittämään yritysten liiketoimintastrategiaan, visioon sekä ehkä kaikista näkyvämmin arvoihin (Niskala, Pajunen & Tarna-Mani 2013, 26; Porter & Kramer 2006)

1.1 Tutkimuksen tavoitteet, tutkimuskysymykset ja rajaukset

Tämän kandidaatintyön tavoitteena on perehtyä viiden suomalaisten Helsingin pörssissä listatun teollisuusyrityksen yritysraportointiin, raportoinnissa käytettyihin viitekehyksiin, sekä yritys vastuuseen liittyvän raportoinnin varmennukseen. Koska yrityksen toiminnan luonne vaikuttaa yritys vastuuseen, on tämän tutkimuksen näkökulmasta mielekästä tarkastella samalla toimialalla toimivia yrityksiä. Lisäksi teollisuustoimialan vaikutukset ovat huomattavat kaikilla kolmella yritys vastuun osa-alueella. Tästä huolimatta jokaisen yrityksen suhde yritys vastuuseen on ainutlaatuinen, mikä näkyy yritys vastuun sisällössä ja sen eri osa-alueiden painotuksissa.

Tämän työn tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

Tutkimuskysymys:

Miten yritysraportointia on toteutettu teollisuustoimialalla vuonna 2018?

Alakysymykset:

Miten yritys vastuun eri osa-alueista raportoidaan?

Mitä viitekehystä tai viitekehyksiä käyttäen raportointi on toteutettu?

Miten yritysraportointi on varmennettu ja kuka sen on varmentanut?

1.2 Tutkimusaineisto ja -menetelmät

Tutkimusaineisto koostuu viiden suomalaisen samalla toimialalla toimivan yrityksen yritysraportista tai yritysraportoinnista, joka on tehty osana yrityksen vuoden 2018 vuosikertomusta. Yritykset käyttävät myös sustainability-osioita Internet-sivuillaan täydentääkseen yritysraportointiaan. Näillä sivuilla yritys vastuusta viestitään laajasti esimerkiksi kuvia ja tarinoita käyttämällä, mutta tällainen aineisto on tämän tutkimuksen ulkopuolella.

Työn teoriaosuus on toteutettu kirjallisuuskatsauksena kansainvälisiin tieteellisiin artikkeleihin koskien yritysvastuuta, yritysvastuuraportointia, sekä yritysvastuuraporttien varmentamista.

Tämän työn yritysvastuuraportteja kuvaillaan sanallisesti eli työssä käytettävä analyysitapa on teoriaohjaava sisällönanalyysi. Teoriaohjaavassa analyysissä tutkimusaineiston hankinta on vapaata suhteessa teoriaosan jo tiedettyyn tietoon tutkittavasta ilmiöstä. Tässä työssä teoriaohjaava analyysi perustuu deduktiiviseen päättelyyn, jossa teoria toimii apuna analyysin etenemisessä. (Tuomi & Sarajärvi 2009).

Tarkastelin empiria-aineistoa peilaten sitä tieteellisiin julkaisuihin. Tutkimuksen tarkoituksena ei ollut teorian löytäminen tai hypoteesien testaaminen, vaan kuvata, mitä yritysvastuuraportit sisältävät ja miten ne on varmennettu, sekä verrata niitä kirjallisuudessa esitettyihin teorioihin.

1.3 Työn rakenne

Työ koostuu viidestä luvusta. Työn luvuissa 2-3 käsitellään yritysvastuuta, yritysvastuuraportointia ja sen varmentamista. Näitä käsitteitä lähestytään kansainvälisessä akateemisessa kirjallisuudessa olevan tutkimustiedon kautta. Lisäksi käydään läpi yllä mainittuihin käsitteisiin liittyviä viitekehyksiä, standardeja ja ohjeistuksia. Luvussa 4 esitellään tutkittavat yritykset ja tutkimustulokset. Luvussa 5 on yhteenveto ja johtopäätökset.

2. Yritysvastuu

Yritysvastuu, englanniksi corporate social responsibility (CSR), käsitetään yrityksen vastuuksi sen toiminnan sosiaalisista, taloudellisista ja ympäristöllisistä seurauksista. (Kuo et al. 2013, 1465). Muita akateemisessa kirjallisuudessa käytettyjä nimityksiä yritysvastuusta ovat mm. vastuullisuus, vastuullinen liiketoiminta sekä englanninkieliset termit corporate responsibility ja corporate sustainability. Euroopan unioni käyttää termiä yrityksen yhteiskuntavastuu (EU 2019). Tässä työssä käytetään käsitteitä yritysvastuu tai vastuullisuus, jotka kattavat yrityksen sosiaalisen, taloudellisen ja ympäristövastuun.

2.1 Yritysvastuu käsitteenä ja sen eri osa-alueet

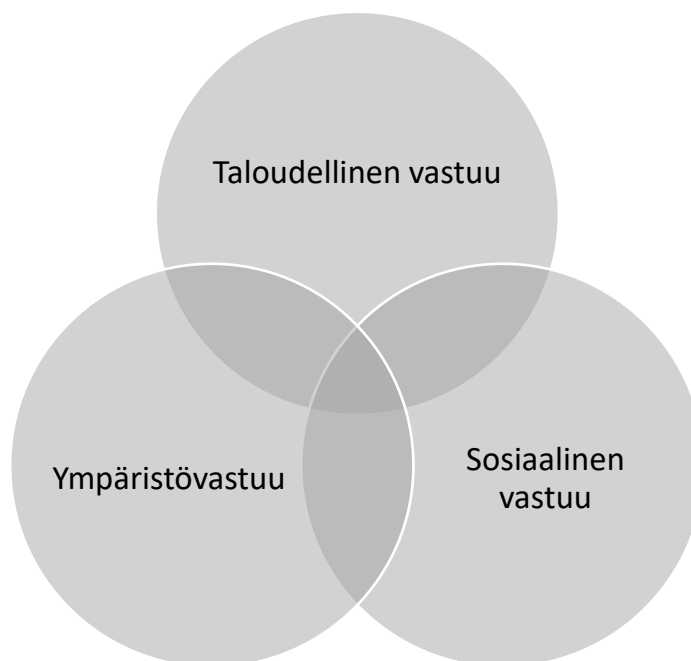
Brundtlandin raporttia pidetään yleisesti lähtökohtana vastuullisuudesta keskusteltaessa (Isaksson & Steimle 2009, 169; Waas, Verbruggen & Wright 2010, 634). Raportin varsinainen nimi on "Our Common Future" ja sen on julkaissut Ympäristön ja kehityksen maailmankomissio (World Commission on Environment and Development) mutta sitä nimitetään usein Norjan entisen pääministerin Gro Harlem Brundtlandin mukaan, joka johti komissiota (Robertson 2017, 19). Sen mukaan kestävä kehitys on "kehitystä, joka tyydyttää nykyhetken tarpeet vaarantamatta tulevien sukupolvien mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa." (WCED 1987, 41) Isaksson et al. (2009) tulkitsevat raportin määritelmän niin, että myös tulevat sukupolvet ovat sidosryhmiä, joiden mahdollisuuksia kuluttamiseen nykyisen kuluttamisen ei tulisi rajoittaa.

Yritysvastuu on yritysten pyrkimistä kestävään kehitykseen (Kuo et al. 2013, 1465). Costanza & Patten (1995, 194) kritisoivat määritelmiä kestävästä kehityksestä sillä, että ne eivät itse asiassa tarjoa määritelmää kestävästä kehityksestä, vaan ne ovat vain ennustuksia toimista, joiden toivotaan johtavan kestävään kehitykseen tulevaisuudessa.

Boulotan ja Piteliksen (2014, 351) mukaan yritysvastuu on "monimutkainen ja dynaaminen käsite, joka kehittyy jatkuvasti sekä seuraa ja joskus muokkaa sosiaalisia normeja ja odotuksia". Siksi täysin tyhjentävää ja yleismaailmallisesti hyväksyttyä määritelmää sille, mitä kaikkea

yrittävien on, ei ole. Yrittävien määritelmät ovat kuitenkin melko yhteneväisiä, ja käytännön yrittävyydessä tärkeintä on ottaa huomioon käsitteen kontekstisidonnaisuus (Dahlsrud 2008, 6).

Friedmanin (1970) mukaan yrityksen vastuullisuus on sitä, että se tuottaa omistajilleen mahdollisimman paljon voittoa noudattaen yhteiskunnan lakeja ja eettisiä periaatteita. McWilliams ja Siegel (2001) määrittävät kuitenkin yritysvastuun teoiksi, jotka ovat yrityksen oman toiminnan intressien ulkopuolella ja joita ei ole määritelty lainsäädännössä. Siten esimerkiksi päästörajoja tai työlainsäädäntöä noudattavan yrityksen ei käsitellä toimivan vastuullisesti, vaan se ainoastaan noudattaa lainsäädännön asettamia minimivaatimuksia. Vaalandin, Heiden & Grønhaugin (2008) mukaan yritysvastuu on ”sidosryhmien ympäristöllisiin, eettisiin ja sosiaalisiin huolenaiheisiin vastaamista niin, että se tuottaa hyötyä yritykselle.” Kolmen pilarin mallissa (triple bottom line) yritysten huomio kestävän kehityksen teemoissa keskittyy taloudelliseen hyvinvointiin, ympäristön laatuun ja sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen (Elkington 1997, 2).

Kuvio 1. Yrittävyyden eri ulottuvuudet (Purvis, Mao & Robinson 2019).

Yrittävyyden kolmen eri ulottuvuuden (kuvio 1) sisältämiä asiakokonaisuuksia ovat ainakin seuraavat:

Taloudellinen vastuu

Yritys toimii niin, että sillä on toimintaedellytykset myös tulevaisuudessa. Tähän liittyvät taloudellisen suorituskyvyn ja pitkän aikavälin kilpailukyvyn turvaaminen (Konrad, Steurer, Langer & Martinuzzi 2006).

Ympäristövastuu

Luonnonvarojen tehokas käyttö niin, että ne eivät kulu loppuun sekä luonnon suojeleminen päästöiltä (Dyllick & Hockerts 2002). Vastuu yrityksen tuotteiden koko elinkaaren aikaisista ympäristövaikutuksista ja toiminnan arvoketjusta (Niskala et al. 2013)

Sosiaalinen vastuu

Yritys ottaa huomioon henkilöstön tarpeet, toimii ennakoivasti omassa yhteisössään ja toimii vuorovaikutuksessa sidosryhmiensä kanssa (Linnenluecke, Russell & Griffiths 2009, 434). Sosiaalinen vastuu toteutuu, kun yritys tuottaa arvoa yhteisölle, jossa se toimii (Dyllick et al. 2002, 134).

2.2 Teoreettiset yritysvastuun motiivit

Akateemisessa kirjallisuudessa on käsitelty seuraavia esimerkkejä siitä, mikä motivoi yrityksiä toimimaan vastuullisella tavalla (taulukko 1):

Taulukko 1. Yritysvastuun lähteitä.

Vaikutin	Kirjallisuuslähde
Sääntely	Maas et al. 2016; Bansal 2006
Aiheeseen kiinnitetty huomio	Maas et al. 2016; Nikolaeva & Bicho 2011

Innovaatiot	Maas et al. 2016; Hansen et al. 2009
Yritysvastuu liiketoimintaa edistävänä hankkeena	Maas et al. 2016; Carroll & Shabana, 2010
Sidosryhmäsuhteiden hallinta	Maas et al. 2016; Hörisch, Freeman & Schaltegger 2014
Sidosryhmien vaatimukset	McWilliams et al. (2001)
Moraalinen velvoite, kestävä kehitys, sidosryhmien hyväksyntä ja maine. Innovaation ja kilpailuedun lähde	Porter et al. (2006)
Riskien hallinta, uusien liiketoimintamahdollisuuksien lähde	Niskala et al. (2013)

2.3 Lainsäädännöstä kumpuava motiivi

Suomen kirjanpitolain (KPL, 30.12.1997/1336) 3 a luvun 1 §:n ja 2 §:n mukaan yleisen edun kannalta merkittävän yhteisön on annettava toimintakertomuksessa selvitys myös muista kuin taloudellisista tiedoista. Näitä yrityksiä ovat yhtiöt, joiden liikevaihto on yli 40 milj. EUR tai tasearvo yli 20 milj. EUR sekä yritys on listayhtiö, luottolaitos tai vakuutusyhtiö, joiden henkilöstömäärä on keskimäärin tilikauden aikana yli 500 henkilöä (Työ- ja elinkeinoministeriö 2019). Tässä selvityksessä on oltava ainakin tiedot siitä miten kirjanpitovelvollinen huolehtii:

- 1) ympäristöasioista
- 2) sosiaalisista asioista ja henkilöstöasioista
- 3) ihmisoikeuksien kunnioittamisesta
- 4) korruption ja lahjonnan torjunnasta. (KPL, 30.12.1997/1336 3 a luku 1 § ja 2 §)

Yhtiöt voivat itse valita missä muodossa lainsäädännön edellyttämät tiedot esitetään. Tämä joustavuus raportointivelvoitteessa ottaa siis huomioon sen, että eri yrityksillä on erilaisia haasteita yritys vastuukysymyksiin liittyen. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2019)

2.4 Yritysvastuuraportointi

Maailman kestävän kehityksen yritysneuvoston (World Business Council for Sustainable Development, WBCSD) mukaan yritysvastuuraportit antavat sisäisille ja ulkoisille sidosryhmille kuvan siitä, mikä ovat yrityksen toimet ja kanta taloudelliseen, ympäristölliseen ja sosiaaliseen ulottuvuuteen. Keskeistä raporteille on pyrkimys kuvata yrityksen panostusta kestäväan kehitykseen. (WBCSD 2002, 7) Global Reporting Initiativen mukaan yritysvastuuraportointi on prosessi "joka auttaa organisaatioita ymmärtämään vastuuasioita koskevien ongelmien ja organisaation suunnitelmien, strategian, tavoitteiden ja suoriutumisen mittaamisen yhteyden". Lisäksi se "auttaa muutoksen johtamisessa kestäväan globaaliin talouteen, joka yhdistää taloudellisesti kannattavan toiminnan sosiaalisen vastuun ja ympäristövastuun kanssa." (GRI 2013, 5)

Seuraavat kysymykset voivat auttaa yritystä suunnittelemaan yritysvastuuraportointia (Maas et al. 2016, 243):

- Mitä tietoa eri sidosryhmät odottavat ja miten siitä tulisi raportoida?
- Miten vaikutusta kestäväan kehitykseen arvioidaan edellisten odotusten perusteella?
- Miten relevantit sosiaaliset ja ympäristökysymykset sovitetaan yhteen sidosryhmien etujen kanssa?
- Miten viestiä siitä, kuinka em. kysymyksiä käsitellään?
- Miten tieto raportointiin kerätään?
- Kuinka luoda yritysvastuustrategia, joka on yhteydessä ydinliiketoimintaan? (Maas et al. 2016, 243)

Yritysvastuuraportoinnin tulisi antaa riittävä ja tasapainoinen kuva yritysvastuun vaikutuksista sekä yritysvastuutyön toimenpiteistä ja tuloksista (Niskala et al. 2013, 98). Hahn et al. (2013) pitävät tärkeänä kaikkien kolmen yritysvastuun ulottuvuuden sisällyttämistä raportoinnissa, jotta raportointia voitaisiin pitää todellisena yritysvastuuraportointina. Yritysvastuuraportointia on kritisoitu standardisoinnin puutteesta, mikä tekee vertailun vaikeaksi, sekä siitä, että

sitä voidaan käyttää peittämään yrityksen todellisia toimia ja muokkaamaan sidosryhmien käsitystä yrityksen suoriutumisesta yritysvastuussa (Siew 2015, 188). Vastuullisuus on monimutkainen ja -ulotteinen käsite, ja se vaatii useiden mittareiden käyttöä tarkan kokonaiskuvan saamiseksi (Robertson 2017, 311).

Yritykset asettavat vastuullisuustavoitteet yleensä pitkälle tulevaisuuteen. Dyllickin ja Hockertsin (2002, 132) mukaan lyhyen aikavälin voittojentavoittelu on ristiriidassa vastuullisen yritystoiminnan kanssa, jossa yrityksen tulisi pyrkiä täyttämään sidosryhmien tarpeet tällä hetkellä ja tulevaisuudessa. Pitkän aikavälin vastuullisuuden toteutuminen tarkoittaakin onnistumista kaikissa kolmessa yritysvastuun ulottuvuudessa (Dyllick et al. 2002, 132).

2.5 Yritysvastuuraportoinnin motiivit

Erilaiset syyt motivoivat yrityksiä julkaisemaan yritysvastuuraportteja. Yritysvastuuraportilla yritys voi pyrkiä osoittamaan, että sen toiminta noudattaa yhteiskunnan normeja ja odotuksia ja saada siten oikeutuksen toimilleen (Carroll et al. 2010, 100) ja että se tavoittelee kestäväää kehitystä (Lozano & Huisinagh 2011, 105). Worcersterin (2009) mukaan mielipide yrityksen yritysvastuusta on merkittävä tekijä yrityksen maineen rakentamisessa. Yrityksen hyvä maine yritysvastuun hoitamisessa auttaa lisäämään sen tuotteiden ja palveluiden myyntiä, helpottaa työvoiman saantia sekä lisää sijoittajien kiinnostusta yritystä kohtaan (Sen, Bhattacharya & Korschun 2006).

Yritysvastuuraportin perusteella sidosryhmät voivat myös antaa neuvoja, ehdotuksia sekä kritisoida yritystä. Näin sidosryhmät voivat kokea, että heillä on mahdollisuus olla vuorovaikutuksessa yrityksen kanssa sekä vaikuttaa positiivisesti yrityksen suoriutumiseen yritysvastuuseen liittyvissä kysymyksissä. Tämä vuorovaikutus auttaa yritystä ymmärtämään mitä odotuksia sidosryhmillä on organisaatiota kohtaan yritysvastuun suhteen. (Maas et al. 2016). Kysymyksiä ja ongelmia esille tuomalla sidosryhmät voivat vaikuttaa johdon päätöksentekoon (Manetti 2010, 111).

Tämä on myös osa sidosryhmien hallintaa, joka on prosessi, missä "johto yhteensovittaa omat tavoitteensa eri sidosryhmien yritystä kohtaan osoittamien vaatimusten kanssa" (Carroll

1991, 43). Tämä prosessi vaatii sidosryhmien tarpeiden tunnistamista ja niihin vastaamista ja siinä onnistuminen vaikuttaa positiivisesti sidosryhmien suhtautumiseen organisaation suoriutumiseen vastuullisuudessa (Sangle 2010). Johdon määrittelemä sidosryhmien keskinäinen tärkeysjärjestys vaikuttaa kuitenkin siihen, mitkä sidosryhmät saavat huomioita tarpeilleen ja mitkä sidosryhmät jäävät vähemmälle huomiolle (Mitchell, Agle & Wood 1997).

Yritysvastuuraportointi voidaan nähdä myös tapana kommunikoida yrityksen saavutuksia ja asemoida yritys markkinoilla ja yhteiskunnassa (Burritt & Schaltegger 2010, 832). Kommunikon lisäksi raportoinnin vaatima mittaaminen ja mittareiden seuranta auttaa resurssien kohdistamisessa, vastuullisuustavoitteiden saavuttamisessa ja motivoi henkilöstöä muutokseen (Robertson 2017, 308). Tämä myös todennäköisesti lisää tietoisuutta yritysvastuun asioista organisaation sisällä (Linnenluecke et al. 2009, 437). Yritysvastuuraportoinnin kehittäminen voi myös auttaa yhdistämään yrityksen eri toimintoja (Lozano 2013, 64; Niskala et al 2013, 99).

Yritysvastuuraportointi tuo läpinäkyvyyden ja avoimuuden lisäksi jatkuvuutta ja johdonmukaisuutta vuorovaikutukseen sidosryhmien kanssa, koska yrityksen ei tarvitse vastata yksittäisiin sidosryhmien esittämiin kyselyihin. Lisäksi se kuvaa yrityksen toimintaa laajemmin kuin pelkkä taloudellisen informaation raportointi tuomalla näkyväksi yrityksen tavoitteita ja toimintaa ohjaavia periaatteita. (Niskala et al. 2013). Grayn et al. (1995, 48) mukaan yritysvastuuraportointi voidaan nähdä tavallisen kirjanpidon jatkumona, johon pätevät pääosin samat oletukset kuin perinteiseen kirjanpitoon. Lisäksi vaatimukset ja työkalujen kehittyminen ajavat yritysvastuutietojen raportointia ja mittaamista kohti normaaleja kirjanpito- ja tilinpäätöskäytäntöjä (Niskala et al. 2013, 11).

2.6 Yritysvastuuraportoinnin eri työkaluja

Siew (2015, 181) jakaa yritysvastuuraportoinnin työkalut kolmeen eri luokkaan: viitekehyksiin, standardeihin sekä luokituksiin ja indekseihin. Viitekehykset ovat yleensä yritysvastuuraportoinnissa auttavia periaatteita, aloitteita tai suosituksia, kun taas standardit ovat luonteeltaan viitekehyksen kaltaisia mutta muodollisempia asiakirjoja, sisältäen vaatimuksia ja määrittelyjä, joilla pyritään takaamaan vastuullisuuspyrkimyksien onnistuminen. Ne mittaavat kehitystä ja pitävät toimenpiteet ja päämäärät yhtenäisinä. (Siew 2015, 181-182). Luokitukset ja

indeksit ovat kolmannen osapuolen laatimia arvioita siitä, miten hyvin yritys suoriutuu yritysvastuusta (Siew 2015, 182) mutta niitä ei käsitellä tässä tutkimuksessa.

2.6.1 Global Reporting Initiative -viitekehys

Yleisimmin käytetty yritysvastuuraportoinnin viitekehys on Global Reporting Initiativen kehittämä GRI-viitekehys (KPMG 2017). GRI on kansainvälinen asiantuntijoiden verkosto, joka edustaa eri sidosryhmiä. Sen tarkoituksena on ”viestiä selvästi ja avoimesti yritysvastuusta”. GRI julkaistiin ensimmäisen kerran vuonna 2000. GRI:n oman ilmoituksen mukaan maailman 250 suurimmasta yrityksestä 92% raportoivat siitä, miten ne suoriutuvat yritysvastuusta. Näistä yrityksistä 72% käyttää GRI-viitekehystä. (GRI 2019).

Viitekehyksestä voidaan käyttää Core-vaihtoehtoa, jolloin yritysvastuuraportissa on tärkeimmät yritysvastuun näkökulmat, tai yritys voi antaa myös laajemman (additional) yritysvastuuraportin (GRI 2013).

Yritykset voivat käyttää GRI:n rinnalla myös lisäksi muita viitekehyskäytäntöjä. GRI-viitekehysten tarkoituksena on tukea ja ohjata yrityksiä vastuuraportoinnissa niin, että yrityksen sosiaaliset, taloudelliset ja ympäristövaikutukset tulevat asianmukaisesti esille. (GRI 2018) Tämän lisäksi GRI-viitekehysten mukainen raportointi on tiedonlähteenä hyödyllinen osakkeenomistajien ja sidosryhmien investointi- ja ostopäätöksissä sekä eri organisaatioiden suoriutumisen keskinäisessä vertailussa (Marimon, Mar Alonso-Almeida, Pilar Rodríguez & Alejandro 2012, 135). GRI-standardin mukaan yritys joutuu raportoimaan taloudellisista, sosiaalisista ja ympäristövaikutuksista myös siinä tapauksessa, vaikka ne olisivat yritykselle epäedullisia (Prado-Lorenzo et al. 2009).

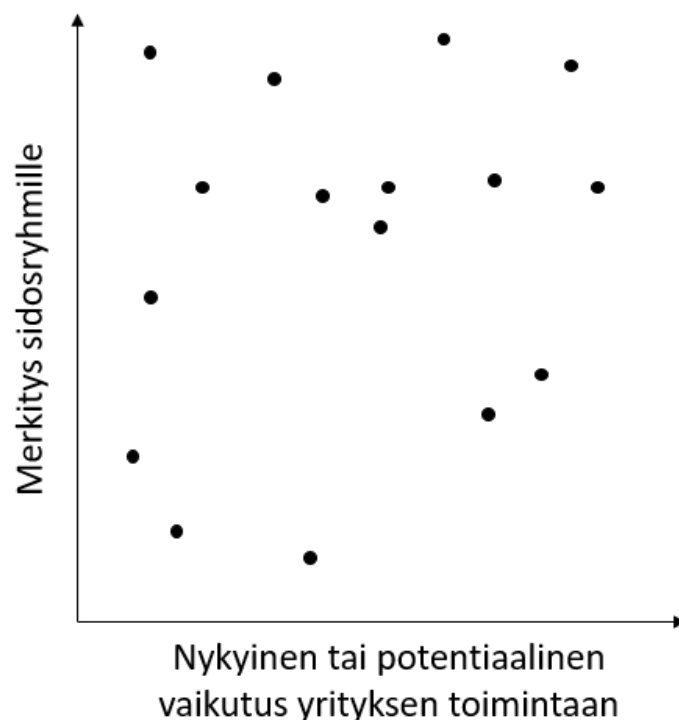
Tällä hetkellä uusin versio ohjeistuksesta on ”GRI Standards” joka on julkaistu 16. lokakuuta 2016. Taulukossa 2 esitellään raportoinnin alakohdat:

Taulukko 2. GRI-standardit (GRI 2018, 3).

Yleiset standardit			Aihealuekohtaiset standardit		
Perusteet GRI 101	Yleinen sisältö GRI 102	Johtamis- malli GRI 103	Taloudelliset vaikutukset GRI 200	Ympäristö- vaikutukset GRI 300	Sosiaaliset vaikutukset GRI 400

Sarjat 200, 300, ja 400 sisältävät useita aihekohtia, joita käytetään raportoimaan yrityksen vaikutuksista (esim. epäsuorat taloudelliset vaikutukset, vedenkäyttö). Yrityksen tulee tunnistaa olennaiset aihekohdat ja raportoida niistä. Yleisiä standardeja käyttäen yritys voi kuvata raportoinnin rajat, ja perustella miksi tietyt aihekohdat ovat tai eivät ole olennaisia raportoitavia. (GRI 2018, 4) Yrityksellä voi olla vaikutus aihealueeseen joko oman toiminnan tai liikesuhteiden kautta. Siksi GRI:n mukaan yrityksen oletetaan raportoivan omien suorien vaikutusten lisäksi myös niistä vaikutuksista, joihin se on myötävaikuttamassa. (GRI 2018, 12)

Olennaisuusmäärittely voi perustua sidosryhmien ilmaisemien suorien vaatimusten lisäksi yhteiskunnan yleisiin vaatimuksiin ja yrityksen vaikutuksiin arvoketjun alku- tai loppupäässä (toimittajat, asiakkaat) (GRI 2018, 10).

Kuvio 2. Olennaisuusmäärittelymatriisi (GRI 2018, 11)

Kuviossa 2 on esimerkki tavasta, jota yritys voi käyttää apuvälineenä määrittäessään, mitkä aiheet ovat sille olennaisia. Aihe voi olla olennainen, vaikka se saisi korkeita arvoja vain toisella akselilla. (GRI 2018, 10)

2.6.2 AccountAbility AA1000

AccountAbilityn AA1000 standardi on kokoelma periaatteita, jotka ohjaavat yritystä vastuullisuuden ja tilivelvollisuuden johtamisen lisäksi sidosryhmävuorovaikutuksessa, ei-taloudellisessa ja pitkän aikavälin taloudellisessa suoriutumisessa sekä strategian ja yritys vastuutavoitteiden luomisessa (AccountAbility 2018, 15). Periaatteita ovat sidosryhmien osallistaminen, olennaisten näkökohtien määrittäminen, sidosryhmien odotuksiin vastaaminen ja vaikuttavuuden arviointi. (AccountAbility 2018, 13). Marimonin et al. (2012, 134) mukaan AccountAbility AA1000 on johtamisjärjestelmä, joka antaa yksityiskohtaisen ohjeistuksen siitä, miten sosiaalisten ja ympäristöasioiden hoitaminen otetaan huomioon yrityksen toiminnassa.

2.6.3 Sustainable Development Goals

Yhdistyneiden kansakuntien jäsenvaltiot ovat sopineet vuonna 2015 tavoitteista, joilla pyritään kestävään kehitykseen. Tämä tavoiteohjelma on nimeltään kestävä kehityksen tavoitteet (SDG, Sustainable Development Goals) ja se pyrkii äärimmäisen köyhyyden poistamiseen ja kestävään kehitykseen. Ohjelma koostuu 17 kestävä kehityksen tavoitteesta (taulukko 3), jotka ovat yhteydessä toisiinsa niin, että toimet yhden tavoitteen saavuttamiseksi vaikuttavat myös muihin tavoitteisiin. Tämä vaatii tasapainon taloudellisten, sosiaalisten ja ympäristötavoitteiden toteuttamisessa. (UNDP 2019). Madeley (2015) kritisoi tavoitteita siitä, että ne saattavat jäädä vain julkilausuman tasolle todellisten toimien sijaan, eivätkä ne sitouta yrityksiä riittäviin toimiin. KPMG:n (2017, 39) mukaan kuitenkin neljä kymmenestä suuryrityksestä raportoi yritys vastuusta ja kestävä kehityksen tavoitteista yhdessä. Kestävä kehityksen tavoitteiden merkitys ja niiden liittäminen raportointiin tulee todennäköisesti kasvamaan tulevaisuudessa (KPMG 2017, 39)

Taulukko 3. UNDP:n kestävä kehityksen tavoitteet (UNDP 2019)

1. Köyhyyden poistaminen	2. Aliravitsemuksen poistaminen	3. Terveysten ja hyvinvoinnin lisääminen
4. Laadukas opetus	5. Sukupuolten tasa-arvo	6. Puhdas vesi
7. Edullinen ja puhdas energia	8. Kunnolliset työmahdollisuudet ja taloudellinen kasvu	9. Investoinnit kestäväan teollisuuteen, innovaatioihin ja infrastruktuuriin
10. Epätasa-arvon poistaminen	11. Kestävät kaupungit ja yhteisöt	12. Vastuullinen kuluttaminen
13. Toiminta ilmastonmuutoksen torjumiseksi	14. Vesistöjen suojele	15. Maanpäällisen elämän suojele
16. Rauha, oikeudenmukaisuus ja hyvä hallinto	17. Yhteistyö ja kumppanuus	

Kestävän kehityksen tavoitteista raportointi voidaan upottaa yrityksen jo olemassa olevaan raportointikäytäntöön (UNGC 2018). Tämä tarkoittaa siis käytännössä GRI-raportointia.

2.6.4 United Nations Global Compact

United Nations Global Compact (UNGC) on vapaaehtoinen aloite yritysten liiketoimien ja strategian yhteensovittamiseksi kymmenen yleismaailmallisesti hyväksytyin periaatteen kanssa, jotka kattavat ihmisoikeudet, työvoiman käytön, ympäristön ja toimet korruptiota vastaan. Se auttaa vastuullisten menettelytapojen ja käytäntöjen suunnittelussa, niiden käyttöönotossa ja raportoinnissa. (UNGC 2014). Periaatteet on esitelty taulukossa 4

Taulukko 4. UNGC:n kymmenen periaatetta (UNGC 2014)

Ihmisoikeudet	Työvoima	Ympäristö	Korruption vastainen toiminta
1. Yritysten tulee tukea ja noudattaa kansainvälisesti hyväksytyjä ihmisoikeuksia	3. Yritysten tulee suojella yhdistymisvapautta ja oikeutta työehtosopimusneuvotteluihin	7. Yritysten tulee tukea ennaltaehkäiseviä toimia ympäristöhaasteiden suhteen	10. Yritysten tulee toimia korruption kaikkia muotoja vastaan, mukaan lukien kiristys ja lahjonta
2. Yritysten tulee varmistua, että ne eivät ole osallisena ihmisoikeusrikkomuksiin	4. Pakkotyön vastustaminen sen kaikissa muodoissa	8. Sitoutuminen aloitteisiin, jotka lisäävät ympäristövastuuta	
	5. Lapsityövoiman hyväksikäytön lakkauttaminen	9. Ympäristöystävällisten teknologioiden kehittäminen ja niiden käyttöönoton helpottaminen	
	5. Syrjinnän poistaminen		

Yritykset voivat osoittaa sitoutumista periaatteisiin joko kirjallisesti tai kuvaamalla, mihin toimenpiteisiin yritys on ryhtynyt sitoumusten täyttämiseksi. Lisäksi yritysten tulisi arvioida mihin tuloksiin nämä pyrkimykset ovat johtaneet. (Tschopp & Huefner 2015) Marimon et. al (2012, 134) pitävät periaatteita normatiivisena viitekehyksenä, joka määrittää hyväksyttävät tavoiteltavat päämäärät. GRI-viitekehykseen on luotu yhtymäkohdat, joiden avulla yritykset voivat raportoida kymmenen Global Compactin periaatteen mukaisista toimista kestävään kehitykseen (UNGC 2010).

3 Yritysvastuuraporttien varmentaminen

Koska yritysvastuuraportteja käytetään päätöksenteossa, kuten sijoituspäätöksissä (Kolk et al. 2008, 195), on tärkeää, että raportit ovat luotettavia ja uskottavia. Viehöverin, Türkin ja Vaseghin (2010, 92-93) mukaan kolmannen osapuolen varmistustoimeksianto on “prosessi, joka on suunnattu sisäisille ja ulkoisille sidosryhmille sekä yritysvastuuraportin käyttäjille, jossa raportoiva organisaatio antaa arviointikriteerit ja riippumaton varmistuspalveluntarjoaja testaa, vastaavatko yritysvastuuraportin tiedot näitä kriteerejä”. Varmentajan ensisijainen tehtävä on esittää johtopäätös siitä, antaako yritysvastuuraportti oikean ja tasapainoisen kuvan raportoivan organisaation yritysvastuun tilasta (Niskala et al. 2013, 289). Maailman 250 suurimmasta yrityksestä 67 prosenttia varmentaa yritysvastuuraporttinsa kolmannen osapuolen toimesta (KPMG 2017, 26). Sijoittajien ja johdon valvetuneisuus sekä paine osoittaa konkreettisia toimia ilmastonmuutoksen torjunnassa ovat pääasiallisia tekijöitä varmennuksen lisääntymisen taustalla (KPMG 2017, 27).

Raportteja hyväksikäyttäviä tahot voidaan jakaa sisäisiin (johto) ja ulkoisiin (sidosryhmät) tahoihin (Cohen & Simnett 2014). Global Reporting Initiativen (2013) mukaan vastuullisuusraportointi jakaa yhtäläisyyksiä taloudellisen raportoinnin kanssa, mutta eroaa siitä myös merkittäväällä tavalla. Tärkeimmät erot ovat siinä, että taloudellisen raportoinnin perinteet ovat vakiintuneet ja mitattavat asiat ovat selkeästi määriteltävissä, mutta vastuullisuusraportoinnissa raportoitavat asiakokonaisuudet ovat laajoja ja vaihtelevat toimialan ja yrityksen mukaan. Lisäksi raportit sisältävät niin laadullista kuin määrällistä tietoa. Tämä vaikuttaa varmennukseen ja varmennusprosessin toteuttamiseen. (GRI 2013).

Global Reporting Initiativen (2013, 6-7) mukaan varmentamisen hyötyjä ovat esimerkiksi:

1. Uskottavuuden ja luottamuksen lisääminen
2. Riskin vähentäminen ja arvon lisääntyminen
3. Hallituksen ja ylimmän johdon tuki
4. Sisäisten raportointi- ja johtamisjärjestelmien kehittäminen
5. Parempi sidosryhmäviestintä (GRI 2013, 6-7)

Hugginsin, Greenin ja Simnettin (2011) mukaan kirjanpitäjien ja tilintarkastajien ammattikunta on soveltuva yritysraporttien varmentamiseen useasta syystä. Ensinnäkin tilintarkastuksessa käytetyt työkalut, kuten riskienhallintamallit (koskien esimerkiksi raportin mahdollisesti sisältäviä olennaisesti virheellisiä tietoja) ja toiseksi tilintarkastajan työn luonne, kuten riippumattomuus toimeksiantajasta ja eettisten sääntöjen noudattaminen sopivat myös yritysraportoinnin varmentamiseen. Edellä mainittujen ammattilaisten tuoma osaaminen riskien tunnistamisessa ja mittaamisessa, taloudellisessa raportoinnissa ja riippumattomassa tarkastuksessa auttaa myös yritysraporttien yhteensovittamisessa yrityksen strategian kanssa (Ballou, Casey, Grenier & Heitger 2012).

Vastuunraporttien varmentamisessa voidaan käyttää myös kestävän kehityksen, sosiaalisten ja ympäristövaikutusten asiantuntijoita tai konsultteja. Myös sidosryhmiä voidaan osallistaa varmentusprosessiin. (Brown, Jong & Levy 2009, 574-575). Moroneyn, Windsorin ja Awin (2012, 927) mukaan konsulttien varmentamissa raporteissa on enemmän subjektiivista tietoa, mutta muuten itse varmentamisessa ei ole merkittäviä eroja. Pflugrathin, Roebuckin & Simnettin (2011, 240) mukaan varmistustoimeksiannon suorittajan ammatillinen tausta vaikuttaa kuitenkin raportoinnin uskottavuuteen: talousanalyttikot pitävät laskentatoimen ammattilaisten varmentamia yritysraportteja uskottavimpana verrattuna vastuullisuusasiantuntijoiden varmentamiin raporteihin. Lisäksi yrityksen toiminnan luonne vaikuttaa yritysraporttien varmistamiseen, sillä yritykset, jotka toimivat näkyvästi teollisuustoimialalla ja ovat sidosryhmäsuuntautuneita, varmentavat yritysraporttinsa todennäköisimmin (Simnett, Vanstraelen & Chua 2009, 965).

3.1 Ohjeistukset ja standardit yritysvastuuraporttien varmennuksessa

3.1.1 ISAE 3000

Kansainvälisen varmennustoimeksiantostandardi (International Standard on Assurance Engagements, ISAE) on kansainvälisen tilintarkastus- ja varmennustandardilautakunnan (International Auditing and Assurance Standards Board, IAASB) kehittämä standardi, joka koskee muita kuin tilintarkastuksia tai menneen taloudellisen informaation tarkastusta. (IAASB 2013)

3.1.2 AA1000AS

AA1000 Assurance Standardin mukainen varmennus arvioi sitä, millä tavalla ja missä määrin raportointi noudattaa AA1000 AccountAbilityn periaatteita, sekä kuinka laadukasta tarjottu informaatio on (AccountAbility 2008, 8). AA1000AS varmennusta on kahta tyyppiä. Tyypin 1 varmennuksessa varmennustoimeksiannon saaja arvioi organisaation kolmen AA1000 standardien noudattamisen laajuuden ja laadun. Tyypin 2 varmennuksessa varmennetaan lisäksi yrityksen antaman informaation luotettavuus koskien yritysvastuusta suoriutumista (AccountAbility 2008, 9-10).

3.1.3 Varmennuksen taso

AA1000 Assurance Standardin mukaan varmennuksen taso voi olla korkea tai kohtalainen (AccountAbility 2008, 10) kun taas ISAE 3000 standardissa ne ovat kohtalainen ja rajoitettu. Rajoitetun varmuuden riski on suurempi kuin kohtalaisen varmuuden, mutta kuitenkin hyväksyttävä olosuhteet huomioon ottaen. Riskillä tarkoitetaan sitä, että varmennuksen suorittaja antaa väärän johtopäätöksen tietojen luotettavuudesta varmennusraportissaan. (IAASB 2018, 7-8). Yritys voi myös valita kohtalaisen tason osalle varmennettavaa informaatiota ja rajoitetun tason osalle varmennettavaa informaatiota (GRI 2013, 11).

4 Yritysvastuuraportointi tutkituissa yrityksissä

Tässä luvussa käsitellään työn aihetta empirian pohjalta. Ensimmäisessä alaluvussa kuvataan työssä käytetyt tutkimusmenetelmät ja -aineistot. Luvun tarkoituksena on käydä läpi tutkimusaineistosta kerättyä dataa ja esitellä tutkimuksen tuloksia.

Tutkimus hyödyntää sisällönanalyysiä laadullisen tutkimuksen menetelmistä. Sisällönanalyysimenetelmää käyttäen tutkimuksessa pyritään tunnistamaan yritysvastuuraportoinneista yritysvastuun ja yritysvastuuraportoinnin teoreettisia viitekehyksiä. (Tuomi et al. 2009, 108) Vastuullisuusraporteista pyritään löytämään vastauksia tutkimuskysymykseen.

Analyysin kohteena tässä työssä oli valittujen yritysten raportointi yritysvastuuseen liittyvistä teemoista. Ensin esitellään tutkittavaksi valitut yritykset. Tämän jälkeen yritysvastuusta raportointia peilataan teoriaan. Aineiston pohjalta esitetään johtopäätökset luvussa 5.

Kohdeyrityksiksi valikoitui viisi suomalaista pörssiyritystä: Kone Oyj, Wärtsilä Oyj, Cargotec Oyj, UPM-Kymmene Oyj ja Neste Oyj.

4.1 Tutkitut yritykset

Kone on maailman johtavia hissi- ja liukuporrasvalmistajia. Sen tarjontaan kuuluu myös niiden huolto- ja modernisointipalvelut. Asiakkaisiin kuuluvat rakennusurakoitsijat, rakennusten omistajat ja kiinteistönhallintayhtiöt. Ympäristövaikutusten vähentäminen ja arvon luominen asiakkaille ovat Koneen vastuullisuuden keskiössä. Liikevaihto oli 2018 9,1 miljardia euroa ja henkilöstö keskimäärin 57 000 henkilöä.

Wärtsilä tarjoaa ratkaisuja merenkulun ja energiateollisuuden tarpeisiin. Sen tuotteita ja palveluita ovat esimerkiksi moottorit ja energianvarastointiratkaisut. Wärtsilä pohjaa vastuullisuuden yrityksen strategian kolmeen avainalueeseen: energiatehokkaisiin ratkaisuihin, elinkaarioptimointiin ja innovatiivisiin ratkaisuihin. Liikevaihto oli 2018 5,2 miljardia euroa ja henkilöstö keskimäärin 19 000.

Cargotec on johtava lastin- ja kuormankäsittelyratkaisuja tarjoava yritys. Sen tuotteita ja palveluita ovat esimerkiksi kontin- ja kuormankäsittelylaitteet (Kalmar ja Hiab) ja satama-automaattioratkaisut. Sen asiakkaita ovat maakuljetus- ja jakelualat sekä terminaalit, satamat ja eriteollisuudenalat. Cargotecin vastuullisuus pohjautuu eettiseen tapaan toimia. Liikevaihto oli 2018 3,3 miljardia euroa ja henkilöstö keskimäärin 12 000.

UPM-Kymmene valmistaa sellua, puutavaraa ja biopolttoaineita. Lisäksi tuotteita ovat erikoispaperit ja pakkausmateriaalit. UPM:n mukaan vastuullisuus on osa sen Biofore -strategiaa ja on pitkän aikavälin arvonluonnin perusta. Liikevaihto oli 2018 10,5 miljardia euroa ja henkilöstö keskimäärin 19 000.

Neste toimittaa asiakkailleen polttoaineratkaisuja ja uusiutuvia tuotteita, kuten uusiutuvaa dieseliä sekä raaka-aineita uusiutuvaa muovia varten. Tämän lisäksi yrityksellä on yli 1000 jakeluaseman verkosto. Asiakkaita ovat mm. öljy- ja petrokemian yritykset, kuluttajat, kuljetusyritykset ja teollisuus. Liikevaihto oli 2018 14,9 miljardia euroa ja henkilöstö keskimäärin 5 468.

4.2 Yleiskuva yritysvastuuraportoinnista tutkituissa yrityksissä

Vuosikertomusten sisältämä tieto yritysvastuusta jaettiin yleisellä tasolla taloudelliseen, sosiaaliseen ja ympäristölliseen vastuuseen. Tässä käytettiin hyväksi GRI-viitekehystä, sillä sen mukaisesti yritys esittää olennaisuusarvion siitä, mitkä taloudellisen vastuun, ympäristö vastuun ja sosiaalisen vastuun aiheet ovat sille merkityksellisiä. Tutkituissa raporteissa yritysvastuun teemat olivat merkittävästi esillä. Kyseiset teemat olivat näkyvillä muuallakin kuin varsinaisessa yritysvastuuraportoinnissa, minkä perusteella voisi sanoa, että vastuullisuus otetaan huomioon yritysten koko liiketoiminnan laajuudessa ja siitä viestiminen on yrityksille tärkeää. Taulukossa on 5 yhteenveto perustiedoista koskien yritysvastuuraportointia tutkituissa yrityksissä.

Taulukko 5. Yhteenveto yritysvastuuraportoinnista tutkituissa yrityksissä (Kone 2019, Wärtsilä 2019, Cargotec 2019, UPM 2019, Neste 2019)

Yritys	Kone	Wärtsilä	Cargotec	UPM	Neste
Yritysvastuuraportoinnin aloitusvuosi	2008	2000	2008	1996	2005
Yritysvastuuraportti on osa vuosikertomusta	ei	kyllä	kyllä, erillinen GRI-index raportti	kyllä	kyllä
Käytetyt yritysvastuuraportoinnin työkalut	GRI, SDG	GRI, UNGC	GRI, UNGC, SDG	GRI, SDG, AA1000	GRI, UNGC, SDG, AA1000
Varmentaja	Mitopro Oy	DNV GL Business Assurance Finland Oy	DNV GL Business Assurance Finland Oy	PricewaterhouseCoopers Oy	PricewaterhouseCoopers Oy

Yritykset saattoivat ilmoittaa raportoineensa yritysvastuun teemoista, kuten esimerkiksi ympäristöasioista, jo huomattavasti aikaisemmin ennen kokonaisvaltaisen yritysvastuuraportoinnin aloittamista. Neste on sisällyttänyt vuosikertomukseensa ympäristökatsauksen jo vuodesta 1969. Tutkituista yrityksistä vain Kone julkaisi vastuuraportin täysin erillään vuosikertomuksesta. Tämä voi olla tietoinen päätös, mutta myös johtua esimerkiksi muutoksissa vastuullisuuden johtamisessa, jolloin vastuullisuusraportointi ei välttämättä ole valmis julkaistavaksi samaan aikaan vuosikertomuksen yhteydessä. Yritysvastuusta raportoiminen vuosikertomuksessa on kasvava trendi, ja 78% (65% vuonna 2015) maailman 250 suurimmasta yrityksestä sisällyttää yritysvastuutietoa vuosikertomuksiin (KPMG 2017, 21). Tämä ei kuitenkaan vielä välttämättä tarkoita sitä, että raportointi olisi täysin integroitua.

Raporteista esiin nousseita yleisiä lähtökohtia yritysvastuun näkökulmiin ja kestävään kehitykseen olivat seuraavat (taulukko 6):

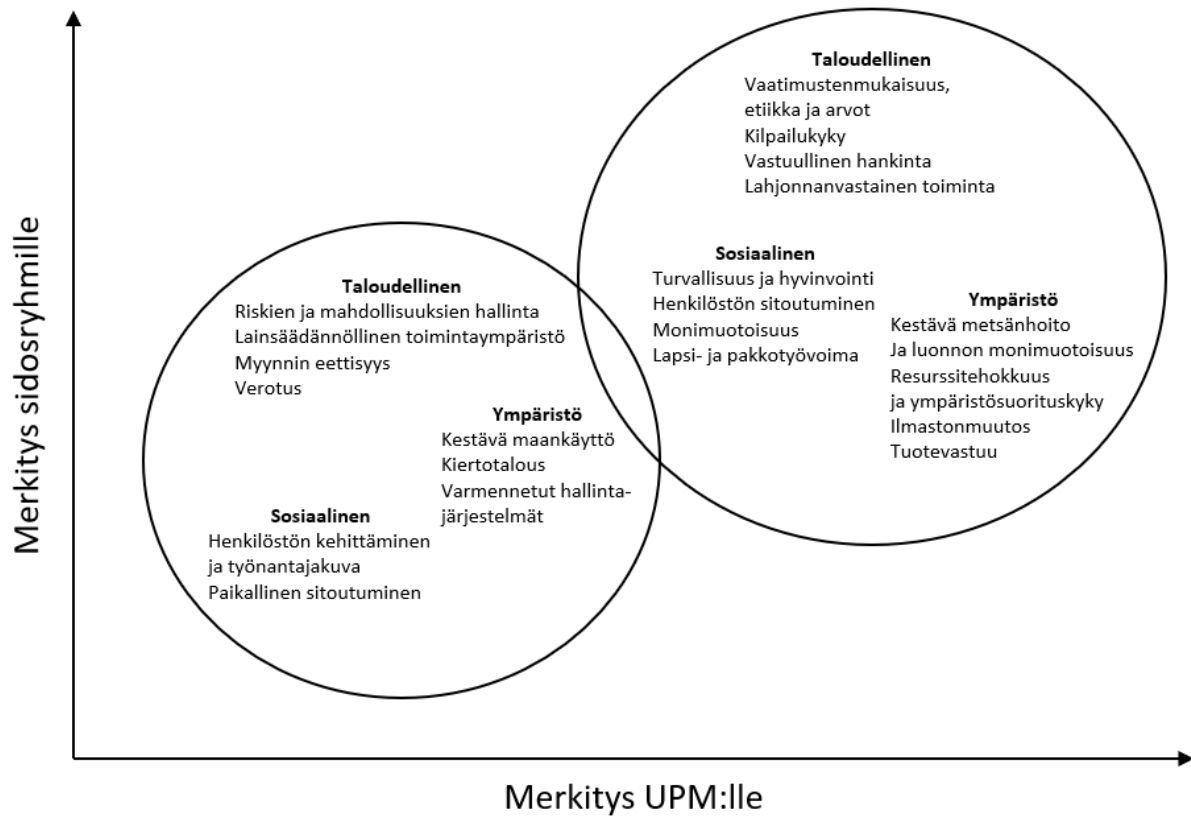
Taulukko 6. Yritysvastuun tavoitteet ja toimet tutkituissa yrityksissä

Näkökulma	Tavoitteet	Toimet
Taloudellinen	Pitkän aikavälin vastuullisuus, arvon luominen osakkeenomistajille	Taloudellisen kestävyuden turvaaminen asettamalla tavoitteet liiketoiminnalle, hyvän hallintotavan noudattaminen
Ilmasto ja ympäristö	Ilmastonmuutoksen torjunta, resurssitehokkuus, biodiversiteetin suojeleminen	Vastuulliset ja ympäristöystävälliset tuotteet ja palvelut, uusiutuvat tuotteet ja energialähteet, vastuullisuuden ulottaminen koko arvoketjuun, tuotekehitykseen panostaminen
Sosiaalinen	Oikeudenmukaisuus, turvallisuus, hyvä yrityskansalaisuus	Oikeudenmukainen työllistäminen, ihmisoikeuksien noudattamiseen liittyvien riskien tunnistaminen, työturvallisuuden parantaminen, korkea tuoteturvallisuus

Yritykset eivät välttämättä käyttäneet johdonmukaisesti läpi raportoinnin näkökulmista nimityksiä taloudellinen vastuu, ympäristövastuu ja sosiaalinen vastuu, ja vaikka vastuullisuuden näkökulmia yleensä käsitellään juuri tässä järjestyksessä, saattoi ympäristövastuun ja sosiaalisen vastuun järjestys vaihdella. Tämä ei kuitenkaan poikennut merkittävällä tavalla yritysvastuun teoreettisesta kolmijaosta, vaan se teki raportoinnin sisällöstä konkreettisempaa ja helpommin lähestyttävää.

Kone on suorittanut kolme vuotta sitten olennaisuusarvioinnin, jossa vastuullisuuden painopistealueet ja -aiheet on määritelty linjassa yrityksen strategiaan. UPM:n vastuullisuusasioiden olennaisuusarviointi perustuu sidosryhmien kiinnostusten ja huolenaiheiden seuraami-

seen (kuvio 3). Cargotec pohjaa olennaisuuden määrittelyn sisäisiin suorituskykyindikaattoreihin, prosesseihin ja toimintaperiaatteisiin. Lisäksi sen yritys vastuuraportointiin vaikuttaa vertaileva analyysi kilpailijoiden yritys vastuuraportoinnista.

Kuvio 3. UPM:n vastuullisuusasioiden olennaisuusarviointi (UPM 2019, 51).

Taloudellisen, ympäristövastuun ja sosiaalisen vastuun aihekohtien raportointi tai raportoimatta jättäminen perustuu siis olennaisuusanalyysiin, jonka perusteella yritys ilmoittaa raportointiperiaatteissaan raportin sisällön ja aiheiden laskentarajojen määrittelyn ja luettelon olennaisista aiheista.

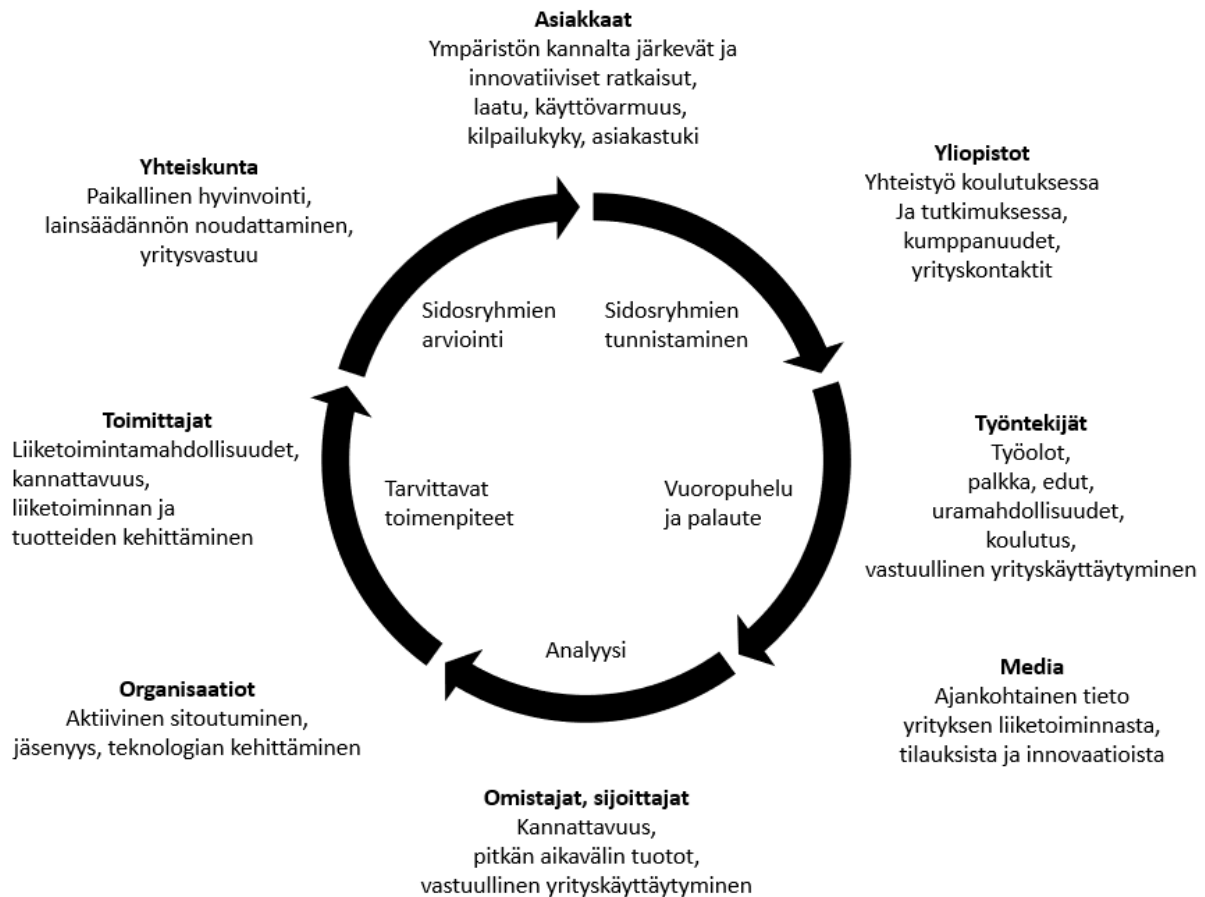
Taulukko 7. Raportoidut GRI alakohdat (olennaiset aiheet) tutkituissa yrityksissä, kpl.

Kone	Wärtsilä	Cargotec	UPM	Neste
Taloudellinen vastuu 5	Taloudellinen vastuu 10	Taloudellinen vastuu 4	Taloudellinen vastuu 11	Taloudellinen vastuu 6
Ympäristövas- tuu 12	Ympäristövas- tuu 19	Ympäristövas- tuu 12	Ympäristövas- tuu 8	Ympäristövas- tuu 13
Sosiaalinen vas- tuu 8	Sosiaalinen vas- tuu 18	Sosiaalinen vas- tuu 11	Sosiaalinen vas- tuu 17	Sosiaalinen vas- tuu 13

Raportoitujen alakohdien (taulukko 7) määrästä ei voi tehdä johtopäätöstä raportoinnin kattavuudesta, koska olennaisten aiheiden määrä vaihtelee olennaisuusmäärittelyjen mukaan. Tähän vaikuttavat esimerkiksi yrityksen suhteet sidosryhmiin, senhetkinen liiketoiminnan luonne, ja laskentarajojen määrittely. Lisäksi alakohdassa raportoidun tiedon määrä ja laatu voi vaihdella.

4.3 Sidosryhmäsuhteet

Sidosryhmien ollessa merkittävä lähde yritysvastuun kysynnälle, yritykset kertoivat sidosryhmäsuhteistaan ja niiden hallinnasta kattavasti raportoinnissa.

Kuvio 4. Wärtsilän sidosryhmien tarpeet ja niiden tunnistaminen (Wärtsilä 2019, 44).

Wärtsilä kertoo yritys vastuuosiossaan prosessistaan sidosryhmien tarpeiden tunnistamiseksi (kuvio 4), sekä näiden tarpeiden ja Wärtsilän omien tavoitteiden yhdistämisestä. Näitä tavoitteita ovat mm.

- Kestävät ja innovatiiviset ratkaisut
- Korkeat eettiset arvot
- Yhteistyö ja kumppanuudet
- Monimuotoisuus
- Yhtäläiset mahdollisuudet

Wärtsilä mainitsee jäsenyyden eri organisaatioissa ja sitä kautta käytävän vuoropuhelun sidosryhmien kanssa tapana pyrkiä sovittamaan yritys vastuun näkökulmia sidosryhmien tarpeiden ja odotusten kanssa. Nämä toimet voidaan nähdä yritys vastuuraportointia täydentävinä,

koska siinä kommunikoidaan yrityksen kantaa ja tekoja yritysvastuuseen muuten kuin yritysvastuuraporteilla. Tällaisessa vuorovaikutussuhteessa yritys voi mahdollisesti vastata sidosryhmien yritysvastuun kysyntään ensinnäkin kommunikoimalla täsmällisemmin tietyille sidosryhmälle ja toisaalta saamalla tietoa siitä, mitä eri sidosryhmät odottavat ja kuinka näihin odotuksiin tulisi vastata raportoinnissa. Lisäksi sidosryhmät voivat kokea, että heidän mielipiteilään on vaikutusta yrityksen toimintaan ja että he toimivat vuorovaikutuksessa yrityksen kanssa.

Kone mainitsee avoimen ja jatkuvan dialogin sidosryhmien kanssa hyödyiksi sujuvan yhteistyön ja ennustettavan liiketoimintaympäristön takaamisen. Taulukossa 8 on esitetty, miten Kone ylläpitää dialogia sidosryhmien kanssa (Kone 2019, 11).

Taulukko 8. Koneen sidosryhmäsuhteet (Kone 2019, 11).

Sidosryhmä	Dialogikanavat	Avainasiat
Asiakkaat	Asiakastapaamiset, seminaarit ja konferenssit, yrityksen raportit, markkinointimateriaalit, nettisivu ja sosiaalisen median kanavat.	Asiakastutkimukset osoittavat positiivisen palautteen jatkuvan koskien henkilöstöä, asiakaspalvelua ja tuotteiden ja palveluiden laatua
Työntekijät	Johtajien ja työntekijöiden henkilökohtaiset keskustelut, koulutustilaisuudet, sisäinen sosiaalinen media, intranet ja sisäiset julkaisut työntekijöille	Henkilöstökyselyjen tulokset, työprosessien ja yhteistyön kehittäminen
Osakkeenomistajat	Yrityksen julkaisut, johdon tapaamiset sijoittajien ja analyytikkojen kanssa, sijoitussuhteita hoitaa erillinen tiimi	Nykyinen ja tuleva liiketoiminnan tulos. Palaute rahoitusmarkkinoilta

Toimittajat	Jatkuva kahdenkeskinen dialogi, vuosittaiset toimittajapäivät strategisille toimittajille, messut	Toimittajien haastattelu, toimittajien laadun arviointi, logististen prosessien parantaminen
Jakelijat	Vuoropuhelu päivittäisen yhteydenpidon kautta, jakelijoiden kokoukset ja erilaiset tukityökalut	Myyntiin liittyvän toiminnan seuranta
Media	Lehdistötiedotteet, haastattelut, lehdistötapahtumat, julkaisut, yrityksen verkkosivu, sosiaalisen median kanavat	Haastattelut, media-analyysit, mainetutkimukset
Oppilaitokset	Kansainväliset trainee-ohjelmat, osallistuminen rekrytointitapahtumiin, vierailevat luennoitsijat, osallistuminen tutkimustoimintaan	Osaavan työvoiman hankinta, työntajankuvan parantaminen
Yhteisöt	Yrityksen verkkosivu, sidosryhmäsuhteet, raportit, sosiaalisen median kanavat	Yritysvastuu- ja mainetutkimukset

4.4 Yritysvastuu ja strategia

Tutkituissa yrityksissä näkyi selvästi se, että yritysvastuu kytkeytyy hyvin vahvasti yrityksen strategiaan. Cargotec ilmoittaa vuosikertomuksessaan, että vastuullisuus on yritykselle kilpailuetu otsikoidessaan sustainability-osion (Cargotec 2019), kuten mainitut Porter ja Kramer (2006) esittivät. Kone pitää johtaja-asemaa yritysvastuussa strategisena tavoitteena. Sen mukaan pitkän aikavälin kasvu ja menestyminen vaativat tekoja, jotka ovat yritysvastuullisia. Kone on määrittänyt yritysvastuun aihepiirit ja painopistealueet niiden arvoketju- ja liiketoimintavaikutusten sekä sidosryhmien saaman hyödyn mukaan. (Kone 2019). Tämä painotus

näky esimerkiksi siinä, että Koneen liikevaihdosta 14% tulee vanhojen laitteistojen uudenaikaistamisesta, joka johtaa turvallisempiin ja energiatehokkaampiin ratkaisuihin asiakkaalle. Energiatehokkuus nykyaikaisilla hisseillä on jopa 90% 1990-luvulla valmistettuihin hisseihin verrattuna.

4.5 Taloudellinen vastuu

Taloudellista vastuuta käsiteltiin perustana ja lähtökohtana ympäristövastuulle ja sosiaaliselle vastuulle. Taloudellinen kestävyys ja vastuu omistajille olivat vastuullisuuden johtamisen päätekijöitä. Taloudellisten tavoitteiden asettaminen ja hyvän hallintotavan noudattaminen nähtiin keinoina toteuttaa taloudellista vastuuta. Taulukossa 9 on havainnollistettu, mitä taloudellisia standardeja yritykset raportoivat ja millaista raportoitu tieto oli.

Taulukko 9. Taloudelliset standardit ja niistä raportoiminen tutkituissa yrityksissä.

	Taloudelliset standardit	Raportoineet yritykset	Mitä raportoitu
GRI 201	Taloudelliset tulokset		
201-1	Suoran taloudellisen lisäarvon tuottaminen ja jakautuminen	Kone, Wärtsilä, Cargotec, UPM, Neste	miten yrityksen tuottama arvo on jakautunut, taulukko 10, kuvio 5
201-2	Ilmastonmuutoksen aiheuttamat taloudelliset vaikutukset sekä muut riskit ja mahdollisuudet liittyen organisaation toimintaan	Kone, Wärtsilä, UPM	uusien tuotteiden ja palveluiden kehittäminen vastaamaan ilmastonmuutokseen
201-3	Eläketurvan kattavuus	Wärtsilä, Cargotec, UPM	viittaus taloudelliseen katsaukseen
201-4	Julkiselta sektorilta saatu taloudellinen avustus	Wärtsilä, UPM, Neste	tilinpäätöksessä kohdassa liiketoiminnan muut tuotot
GRI 202	Markkinoilla läsnäolo		
202-1	Tavanomaisten alkupalkkojen ja paikallisen minimipalkan suhde sukupuolittain	Wärtsilä	työlainsäädännön ja työehtosopimusten noudattaminen
202-2	Paikallisyhteisöstä palkatun ylemmän johdon prosenttiosuus	Kone, Wärtsilä, UPM	rekrytointikäytännöt

GRI 203	Välilliset taloudelliset vaikutukset		
203-2	Keskeiset epäsuorat taloudelliset vaikutukset ja niiden laajuus	Neste, UPM	epäsuorasti työllistettyjen ihmisten määrä
GRI 204	Ostokäytännöt		
204-1	Ostot paikallisilta toimittajilta	UPM	paikallistoimittajien osuus kokonaishankinnoista
GRI 205	Korruptionvastaisuus		
205-1	Lahjontaan liittyvän riskiarvioinnin läpikäyneet toiminnot	Wärtsilä, Cargotec, UPM	riskiarviointiprosessit
205-2	Lahjonnan ja korruption vastainen koulutus	Kone, Wärtsilä, Cargotec, UPM, Neste	Code of Conduct -koulutus, lahjonnanvastainen ohjelma
205-3	Vahvistetut lahjontatapaukset ja niihin liittyvät toimenpiteet	Wärtsilä, UPM, Neste	epäiltyjen väärinkäytöstä havaittu määrä
GRI 206	Kilpailun rajoittaminen		
206-1	Oikeustoimet kilpailun vastaisesta toiminnasta	Kone, Wärtsilä, UPM, Neste	kilpailulainsäädäntöön liittyvä koulutus

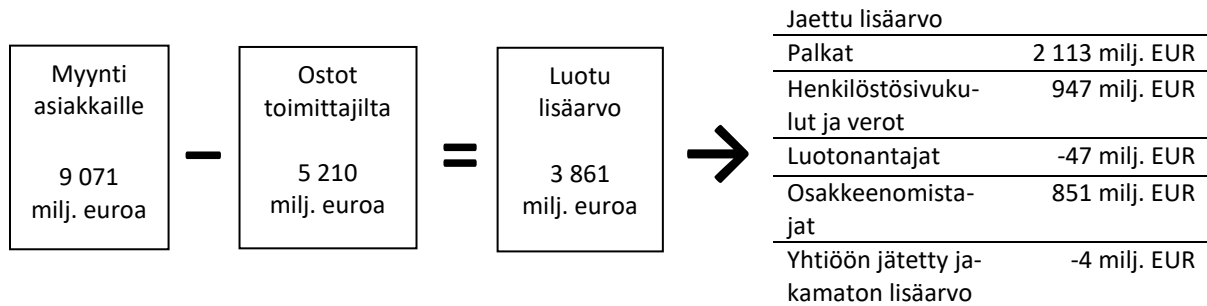
Havainnollistaakseen suoran taloudellisen lisäarvon tuottamista ja jakautumista (GRI 201-1) yritykset saattoivat käyttää seuraavanlaisia tapoja (taulukko 10 ja kuvio 5):

Taulukko 10. UPM:n suoran taloudellisen lisäarvon tuottaminen ja jakautuminen, milj. euroa (UPM 2019, 66).

Tuotettu suora taloudellinen lisäarvo		Jaettu taloudellinen lisäarvo	
		Toimintakulut	-7 515
		Henkilöstö palkat ja korvaukset	-1 193
Liikevaihto	10 483		
Tuotot omaisuuden myynnistä	33	Maksut lainanantajille	-35
Tuotot sijoituksista	4	Osingonjako	-613
Muut tuotot	38	Maksetut konsernin yhteisöverot ja kiinteistöverot	-283
		Lahjoitukset	-0
Yhteensä	10 558		-9 639

Taloudellisen arvon ylijäämä 919

Raportointi tuotetusta ja jaetusta taloudellisesta lisäarvosta on sekä taloudellista raportointia että raportointia yritys vastuusta. Yhtymäkohta vastuullisuuteen on siinä, että se tuo näkyväksi sen, miten yrityksen tuottama taloudellinen lisäarvo on jakautunut eri sidosryhmien kesken.

Kuvio 5. Koneen suoran taloudellisen lisäarvon tuottaminen ja jakautuminen (Kone 2019, 5).

4.6 Ympäristövastuu

Tutkittujen yritysten suurimmat ympäristövaikutukset tulevat raaka-aineiden hankinnasta, itse yrityksen toiminnasta, ja yritysten tuotteiden käyttämisestä. Taulukossa 11 on esimerkkejä siitä, mihin yritykset ovat ryhtyneet ympäristövaikutusten pienentämiseksi.

Taulukko 11. Toimenpiteitä ympäristövastuun toteutumiseksi

Haaste	Toimenpiteet	Yritys
Raaka-aineiden tehokas käyttö	Robotiikan ja automatiikan käyttö tuotannossa, pakkausmateriaalien uudelleenkäyttö, kierrätys	Kone
	Polttoaineiden kehittäminen uusiutuvista raaka-aineista	Neste
	Vastuullinen metsänhoito, hiilineutraalien ja uusiutuvien energialähteiden	UPM

	käyttö, energiatehokkuuden parantaminen	
Tuotteiden ympäristövaikutus	Ympäristöystävällisten tuotteiden portfolion luonti	Cargotec
	Kierrätettävät tuotteet	UPM
Logistiikan hiilijalanjälki	Vesi- ja rautatiekuljetusten käyttö lentorahdin sijaan	Kone

Ympäristövastuun näkökulmaan oli usein lisätty ilmasto, ilmeisestikin korostamaan asian tärkeyttä, vaikka ilmasto käsitteenä sisältyy ympäristöön. Toisaalta ilmastolla on suuri vaikutus myös ihmisiin ja sitä kautta sosiaalisen vastuun toteutumiseen. Ihmislähtöisyys leimasi sosiaalisen vastuun näkökulmaa: yritykset pyrkivät siihen, että niiden toimilla olisi myönteinen vaikutus henkilöstöön ja muihin sidosryhmiin. Näkemys siitä, miten yrityksen toimet vaikuttavat ihmisiin, saattoi olla erittäin laaja-alainen. Esimerkiksi Nesteen mukaan uusiutuvat tuotteet ja kiertotalouden ratkaisut auttavat ilmastonmuutoksen torjunnassa, joka puolestaan voi johtaa epätasa-arvon ja köyhyyden vähentymiseen yhteisöissä.

4.7 Sosiaalinen vastuu

Sosiaalisessa vastuussa korostuivat ihmisoikeuksien noudattaminen ja työntekijöiden turvallisuus. Tätä varten yrityksillä oli Code of Conduct ja toimittajille oma Code of Conduct. Lisäksi yritykset raportoivat vastuullisuustyökalujen käytöstä, jolla voidaan havaita riskejä sosiaalisen vastuun toteutumisessa läpi toimitusketjun. Näitä ovat esimerkiksi sisäiset tarkastukset ja compliance-prosessit.

Sosiaalisen vastuun GRI standardin aihekohta 403 "Työterveys ja -turvallisuus" sisältää seitsemän eri alakohtaa, joista tutkitut yritykset raportoivat neljässä eri alakohdassa taulukon 12 mukaisesti. Yleisesti yritykset mainitsivat työntekijöiden terveyttä vaarantaviksi tekijöiksi meiluisan työympäristön, työskentelyn isojen koneiden läheisyydessä ja haitalliset raaka-aineet.

Taulukko 12. Työterveydestä- ja turvallisuudesta raportointi tutkituissa yrityksissä

403	Työterveys ja -turvallisuus	Raportoineet yritykset	Esimerkki raportointitavasta tai toimista
403-1	Työntekijöiden edustus henkilöstön ja johdon yhteisissä virallisissa työsuojelutoimikunnissa	Wärtsilä, Cargotec, UPM	prosenttiosuus työntekijöistä, jotka työsuojelutoimikuntien toiminnan piirissä
403-2	Työtapaturmat, ammattitaudit, sairauspoissaolot ja kuolemantapaukset	Kone, Wärtsilä, Neste, UPM, Cargotec	työkyvyttömyyspäivään johtaneiden tapaturmien lukumäärä, vammojen tyyppi, kuolemantapauksien lukumäärä
403-3	Riskien tunnistaminen ja poistaminen	Wärtsilä, UPM	havaitut ammattisairautapaukset
403-4	Työntekijöiden osallistaminen työturvallisuusohjeiden ja -menettelytapojen kehittämiseen	Wärtsilä	kuinka suuri osa työntekijöistä on työsuojelutoimikunnan piirissä

Tutkituista yrityksistä ainoastaan Kone linkitti aihekohdan työterveys ja -turvallisuus kestävän kehityksen tavoitteisiin 3 ja 8 (terveyden ja hyvinvoinnin lisääminen sekä kunnolliset työmahdollisuudet). Wärtsilä ilmoitti kohdan liittyvän UN Global Compactin periaatteisiin, kuitenkin tarkemmin viittaamatta mihinkään tiettyyn periaatteeseen.

Työturvallisuuteen on kiinnitetty huomioita jo ennen yritys vastuusta raportointia, mutta yritys vastuun työkalut voivat auttaa yrityksen kulttuurin ja toimintatapojen muutoksessa turvallisuustietoisempaan suuntaan. Työturvallisuus osana sosiaalisen vastuun näkökulmaa toimii

esimerkkinä siitä, että yritysvastuu on osa riskien tunnistamista ja hallitsemista. Cargotec julkaisi vasta 2019 ensimmäistä kertaa työterveys- ja turvallisuusraportin ulkopuolisille tahoille, joten avoimuus työturvallisuusasioissa on verrattaen uusi asia.

4.8 Yritysvastuuraporttien varmentaminen tutkituissa yrityksissä

Kaikki tutkitut yritykset olivat varmentaneet yritysvastuuraporttinsa ulkopuolisella taholla. Huomionarvoista on, että varmentaminen ei kohdistunut missään tutkitussa yrityksessä koko raporttiin, vaan valittuihin yritysvastuuraportoinnin kohtiin, jotka ovat erikseen mainittu varmennusraportissa. Lisäksi GRI-indeksissä saattoi olla maininta siitä, kuuluuko kyseinen kohta varmennuksen piiriin vain ei.

Tämän lisäksi varmennus kohdistui yrityksen vastuullisuuden johtamiseen, kuten siihen millainen yrityksen sidosryhmävuorovaikutuksen prosessi on, ja miten yritys ottaa sidosryhmät huomioon olennaisuusmäärittelyssä. Tämä korostui varsinkin yrityksissä, jotka noudattavat AA1000 AccountAbility:n kolmea periaatetta vastuullisuuden johtamisessa, eli sidosryhmien osallistamista, olennaisten yritys vastuun näkökohtien määrittämistä ja sidosryhmien odotuksiin vastaamista.

Tutkituista yrityksistä UPM ja Neste käyttivät PricewaterhouseCoopersin varmennuspalveluja. Mitopro ja DNV GL Business Assurance Finland ovat yritys vastuun liiketoimintavaikutusten asiantuntijaorganisaatioita (Mitopro 2019; DNV GL 2019). Taulukossa 13 on ilmoitettu, missä laajuudessa tutkittujen yritysten yritys vastuuraportit ovat varmennetut, varmennuksen taso sekä se, mitä standardeja ja ohjeistuksia varmennustoimeksiannon toteuttaja on työssään käyttänyt.

Taulukko 13. Varmennustoimeksiannot

Yritys	Varmennuksen kattavuus	Käytetyt standardit ja ohjeistukset	Varmennuksen taso
Kone	Kasvihuonepäästöt	ISAE 3000 (uudistettu)	rajoitettu
Wärtsilä	Valitut GRI alakohdat, vastuullisuustiedot vuosikertomuksen kohdassa "Stories"	ISAE 3000 (uudistettu), ISO/IEC 17021:2011	rajoitettu
Cargotec	Hallituksen katsaus, valitut GRI alakohdat	ISAE 3000 (uudistettu), ISO/IEC 17021:2011	rajoitettu
UPM	Valitut vastuullisuustiedot vuosikertomuksessa ja verkkosivulla, AA1000 AccountAbility -periaatteiden noudattamisen tarkistus	ISAE 3000 (uudistettu), AA1000	rajoitettu
Neste	Valitut GRI alakohdat, eräät vuosikertomuksen sivut koskien vastuullisuutta. AA1000 AccountAbility-periaatteiden noudattamisen tarkistus.	ISAE 3000 (uudistettu), AA1000	rajoitettu

Esimerkkejä varmistustoimeksiannon aikana tehdyistä toimenpiteistä:

- Työntekijöiden haastattelu eri organisaation tasoilla liittyen olennaisuuteen, sidosryhmien tarpeiden tunnistamiseen ja niiden vastaamiseen.
- Niiden työntekijöiden haastattelu, joiden tehtäviin kuuluu vastuullisuusraportoinnissa käytettävien tietojen kerääminen ja raportointi.
- Tietojen oikeellisuuden ja täydellisyyden testaus otospohjaisesti.

Kaikissa varmennusraporteissa toteutuu GRI:n ohjeistus (GRI 2013, 9), jonka mukaan varmentaja ilmoittaa ne käytetyt ammatilliset ja muut standardit, jotka ovat ohjanneet varmentajan työtä.

Erityisesti siinä tapauksessa, kun varmennustoimeksiannon suorittaa yritys vastuun asiantuntijaorganisaatio, voi syntyä epäily siitä, että raportoiva organisaatio on ostanut konsultointipalveluita kyseisiltä yritys vastuun asiantuntijoilta tai että nämä ovat osallistuneet varmentettavan raportoinnin laatimiseen. Jokaisessa tutkitussa yrityksessä varmennusraportissa oli maininta siitä, ettei varmennustoimeksiannon suorittaja ole osallistunut yrityksen vastuullisuusraportointiin, tai saanut muita toimeksiantoja varmistustoimeksiannon antajalta.

5 Yhteenveto ja johtopäätökset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli tarkastella viiden yrityksen yritys vastuuvastuuraportointia, eli tapaa, jolla yritykset viestivät sidosryhmilleen toimistaan kestävän kehityksen puolesta. Työn teoriaosuudessa käsiteltiin yritys vastuun, yritys vastuuraportoinnin ja vastuuraportoinnin varmentamisen teoriaa sekä yritys vastuuraportoinnin työkaluja.

Yritykset raportoivat kattavasti yritys vastuun kolmesta eri osa-alueesta käyttäen GRI-viitekehystä. Taloudellinen vastuu nähtiin yrityksissä perustana vastuullisuudelle. Tätä pyrittiin toteuttamaan asettamalla taloudellisia tavoitteita ja noudattamalla hyvää hallintotapaa. Ympäristövastuun olennaisia aiheita olivat oman toiminnan ja yrityksen tuotteiden vaikutukset. Tähän yritykset pyrkivät vastaamaan energian ja raaka-aineiden käytön tehokkuutta parantamalla ja kehittämällä vastuullisia tuotteita ja palveluita. Sosiaalisen vastuun olennaisia aiheita olivat henkilöstön osaaminen ja työhyvinvointi, sekä eettiset menettelytavat, kuten ihmisoi-keuksien noudattaminen. Koulutus ja erilaiset standardit sekä sisäiset toimintaohjeet olivat asioita, joilla yritykset pyrkivät toteuttamaan sosiaalista vastuuta.

Yritys vastuuraportoinnista kävi ilmi, että vastuullisuudella on vahva kytkös yrityksen strategiaan ja sidosryhmäsuhteiden hallintaan. Yritys vastuu ei ollut irrallinen teema vuosikertomuk- sissa ja se oli yhteydessä yrityksen toimintoihin, kuten hankintaan ja tuotekehitykseen. Yritys-

vastuusta raportoimalla yritykset viestivät sidosryhmilleen siitä, miten ne luovat arvoa. Taloudellisen raportoinnin lisänä yritysvastuuraportointi selkeytti yrityksen tavoitteita ja toiminnan periaatteita.

Tutkitut yritykset olivat varmentaneet yritysvastuuraporttejaan kolmannella osapuolella. Varmentaminen kohdistui kaikissa yrityksissä erikseen mainittuun osaan raportoinnista. Varmenustoimeksiannon suorittajina olivat tilintarkastukseen erikoistunut yritys tai yritysvastuun asiantuntijaorganisaatio. Varmentaminen voi lisätä raporttien luotettavuutta ja niiden hyväksikäyttömahdollisuuksia.

Yritykset pyrkivät vastaamaan yritysvastuuraporteissa esiin tulleisiin yritysvastuun haasteisiin tarjoamalla kestäviä, uudistuville luonnonvaroille perustuvia ratkaisuja, joilla on konkreettisesti vaikutusta yritysten toiminnan haitallisten vaikutusten vähentämisessä sekä myönteinen vaikutus ihmisten ja ympäristön hyvinvointiin. Yritysvastuuasioihin huomion kiinnittäminen voi myös luoda uusia tuotteita ja liiketoimintaa sekä vahvistaa yrityksen käsitystä omasta strategiasta. Yritysvastuuraportoinnista eivät hyödy siis ainoastaan yrityksen sidosryhmät, vaan niille on käyttöä myös organisaation sisällä. Uusien vastuullisten liiketoimintamahdollisuuksien ja tuotteiden tuomat hyödyt voivat johtaa siihen, että yritykset alkavat näkemään vastuullisuuden yrityksen sisältä tulevaksi asiaksi, eikä niinkään ulkopuolisena säännöstelynä tai vaatimuksina.

On nähtävissä, että suuret yritykset toimivat yritysvastuun kysymyksissä ennakoiden, jolloin yritykset voivat vastata paremmin sidosryhmien vaatimuksiin. Yritysvastuutyössä onnistuminen vaatii hyvän sidosryhmäsuhteiden hallinnan lisäksi yritysvastuun ulottuvuuksien ymmärtämisen yrityksen omista lähtökohdista ja taidokkaan yritysvastuuraportoinnin työkalujen käytön.

Lähdeluettelo

AccountAbility. (2018). AA1000 Accountability Principles 2018 [verkkodokumentti]. [Viitattu 09.11.2019]. Saatavilla https://www.accountability.org/wp-content/uploads/2018/05/AA1000_ACCOUNTABILITY_PRINCIPLES_2018_Single_Pages.pdf

AccountAbility. (2008). AA1000 Assurance Standard (2008). [verkkodokumentti]. [Viitattu 09.11.2019] Saatavilla https://www.accountability.org/wp-content/uploads/2016/10/AA1000AS_english.pdf

Baboukardos, D., & Rimmel, G. (2016). Value relevance of accounting information under an integrated reporting approach: A research note. *Journal of Accounting and Public Policy*, 35(4), 437-452.

Ballou, B., Casey, R. J., Grenier, J. H., & Heitger, D. L. (2012). Exploring the strategic integration of sustainability initiatives: Opportunities for accounting research. *Accounting Horizons*, 26(2), 265-288.

Bansal, P. (2005). Evolving sustainably: A longitudinal study of corporate sustainable development. *Strategic management journal*, 26(3), 197-218.

Boulouta, I., & Pitelis, C. N. (2014). Who needs CSR? The impact of corporate social responsibility on national competitiveness. *Journal of business ethics*, 119(3), 349-364.

Brown, H. S., de Jong, M., & Levy, D. L. (2009). Building institutions based on information disclosure: lessons from GRI's sustainability reporting. *Journal of cleaner production*, 17(6), 571-580.

Burritt, R. L., & Schaltegger, S. (2010). Sustainability accounting and reporting: fad or trend? *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 23(7), 829-846.

Cargotec. (2019a). Annual Review 2018 [verkkodokumentti]. [Viitattu 28.09.2019]. Saatavilla <http://hugin.info/135578/R/2235594/880130.pdf>

Cargotec. (2019b). GRI Index 2018 [verkkodokumentti]. [Viitattu 28.09.2019]. Saatavilla <http://hugin.info/135578/R/2235594/880134.pdf>

Carroll, A. B., & Shabana, K. M. (2010). The business case for corporate social responsibility: A review of concepts, research and practice. *International journal of management reviews*, 12(1), 85-105.

Carroll, A. B. (1991). The pyramid of corporate social responsibility: Toward the moral management of organizational stakeholders. *Business horizons*, 34(4), 39-48.

Cohen, J. R., & Simnett, R. (2014). CSR and assurance services: A research agenda. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 34(1), 59-74.

Costanza, R., & Patten, B. C. (1995). Defining and predicting sustainability. *Ecological economics*, 15(3), 193-196.

Dahlsrud, A. (2008). How corporate social responsibility is defined: an analysis of 37 definitions. *Corporate social responsibility and environmental management*, 15(1), 1-13.

DNV GL Finland. (2019). About DNV GL - DNV GL [verkkodokumentti]. [Viitattu 25.11.2019] Saatavilla <https://www.dnvgl.fi/about/index.html>

Dyllick, T., & Hockerts, K. (2002). Beyond the business case for corporate sustainability. *Business strategy and the environment*, 11(2), 130-141.

Elkington, J. (1997). Cannibals with forks: the triple bottom line of twenty-first century business. Capstone.

Euroopan unioni (EU). (2019). Euroopan komissio. Yrityksen yhteiskuntavastuu [verkkodokumentti]. [Viitattu 12.10.2019] Saatavilla https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/doing-business-eu/corporate-social-responsibility-csr_fi

Friedman, M. (1970). The Social Responsibility of Business is to Increase Its Profits. *New York Times*. 13.9.1970.

Global Reporting Initiative (GRI). (2018). Consolidated set of GRI Sustainability Reporting Standards [verkkodokumentti]. [Viitattu 27.10.2019]. Saatavilla <https://www.globalreporting.org/standards/gri-standards-download-center/?g=9634535c-731b-415f-8a39-f133bd6aadf0>

Global Reporting Initiative. (2013). The external assurance of sustainability reporting [verkkodokumentti]. [Viitattu 27.10.2019]. Saatavilla <https://www.globalreporting.org/resource-library/GRI-Assurance.pdf>

Global Reporting Initiative. (2019). GRI Standards [verkkodokumentti]. [Viitattu 27.10.2019]. Saatavilla <https://www.globalreporting.org/information/sustainability-reporting/Pages/gri-standards.aspx>

Gray, R., Kouhy, R., & Lavers, S. (1995). Corporate social and environmental reporting: a review of the literature and a longitudinal study of UK disclosure. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 8(2), 47-77.

Hahn, R., & Kühnen, M. (2013). Determinants of sustainability reporting: a review of results, trends, theory, and opportunities in an expanding field of research. *Journal of cleaner production*, 59, 5-21.

Hansen, E. G., Grosse-Dunker, F., & Reichwald, R. (2009). Sustainability innovation cube—a framework to evaluate sustainability-oriented innovations. *International Journal of Innovation Management*, 13(04), 683-713.

Hubbard, G. (2009). Measuring organizational performance: beyond the triple bottom line. *Business strategy and the environment*, 18(3), 177-191.

Huggins, A., Green, W. J., & Simnett, R. (2011). The competitive market for assurance engagements on greenhouse gas statements: Is there a role for assurers from the accounting profession? *Current Issues in Auditing*, 5(2), A1-A12.

Hörisch, J., Freeman, R. E., & Schaltegger, S. (2014). Applying stakeholder theory in sustainability management: Links, similarities, dissimilarities, and a conceptual framework. *Organization & Environment*, 27(4), 328-346.

International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB). (2013). ISAE 3000 (Revised), Assurance Engagements Other than Audits or Reviews of Historical Financial Information [verkkodokumentti]. [Viitattu 09.11.2019]. Saatavilla <https://www.ifac.org/system/files/publications/files/ISAE%203000%20Revised%20-%20for%20IAASB.pdf>

Isaksson, R., & Steimle, U. (2009). What does GRI-reporting tell us about corporate sustainability? *The TQM Journal*, 21(2), 168-181.

Kone. (2019). Yritysvastuuraportti [verkkodokumentti]. [Viitattu 28.09.2019]. Saatavilla https://www.kone.com/fi/Images/pdf_fi_sustainability_report_2018_tcm18-83931.pdf

Konrad, A., Steurer, R., Langer, M. E., & Martinuzzi, A. (2006). Empirical findings on business–society relations in Europe. *Journal of Business Ethics*, 63(1), 89-105.

KPMG. (2017). The KPMG Survey of Corporate Responsibility Reporting 2017 [verkkodokumentti]. [Viitattu 30.11.2019]. Saatavilla <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2017/10/kpmg-survey-of-corporate-responsibility-reporting-2017.pdf>

Kuo, L., & Yi-Ju Chen, V. (2013). Is environmental disclosure an effective strategy on establishment of environmental legitimacy for organization? *Management Decision*, 51(7), 1462-1487.

Linnenluecke, M. K., Russell, S. V., & Griffiths, A. (2009). Subcultures and sustainability practices: The impact on understanding corporate sustainability. *Business Strategy and the Environment*, 18(7), 432-452.

Lozano, R. (2013). Sustainability inter-linkages in reporting vindicated: a study of European companies. *Journal of Cleaner Production*, 51, 57-65.

Lozano, R., & Huisingh, D. (2011). Inter-linking issues and dimensions in sustainability reporting. *Journal of cleaner production*, 19(2-3), 99-107.

Maas, K., Schaltegger, S. & Crutzen, N. (2016). Integrating corporate sustainability assessment, management accounting, control, and reporting. *Journal of Cleaner Production*, 136 237-248.

- Madeley, J. (2015). Sustainable development goals. *Appropriate Technology*, 42(4), 32.
- Manetti, G. (2011). The quality of stakeholder engagement in sustainability reporting: empirical evidence and critical points. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 18(2), 110-122.
- Marimon, F., del Mar Alonso-Almeida, M., del Pilar Rodríguez, M., & Alejandro, K. A. C. (2012). The worldwide diffusion of the global reporting initiative: what is the point? *Journal of cleaner production*, 33, 132-144.
- McWilliams, A., Siegel, D. (2001) Corporate social responsibility: A theory of the firm perspective. *Academy of Management Review*, Vol. 26, No. 1, 117-127.
- Mitchell, R. K., Agle, B. R., & Wood, D. J. (1997). Toward a theory of stakeholder identification and salience: Defining the principle of who and what really counts. *Academy of management review*, 22(4), 853-886.
- Mitopro. (2019). Mitopro [verkkodokumentti]. [Viitattu 30.11.2019]. Saatavilla <https://www.mitopro.fi/>
- Moroney, R., Windsor, C., & Aw, Y. T. (2012). Evidence of assurance enhancing the quality of voluntary environmental disclosures: an empirical analysis. *Accounting & Finance*, 52(3), 903-939.
- Neste. (2019). Vuosikertomus 2018 [verkkodokumentti]. [Viitattu 28.09.2019]. Saatavilla https://ir-service.appspot.com/view/ahBzfmlyLXNlcnZpY2UtaHJkchs-LEg5GaWxlQXR0YWNoWVudBiAgNCh_dPiCgw?language_no=1
- Nikolaeva, R., & Bicho, M. (2011). The role of institutional and reputational factors in the voluntary adoption of corporate social responsibility reporting standards. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 39(1), 136-157.
- Niskala, M., Pajunen, T. & Tarna-Mani, K. (2013). Yritysvastuu: Raportointi- ja laskentaperiaatteet. Helsinki, KHT-Media.
- Owen, D. (2006). Emerging issues in sustainability reporting. *Business Strategy and the Environment*, 15(4), 217-218.
- Pflugrath, G., Roebuck, P., & Simnett, R. (2011). Impact of assurance and assurer's professional affiliation on financial analysts' assessment of credibility of corporate social responsibility information. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 30(3), 239-254.
- Porter, M. E., & Kramer, M. R. (2006). The link between competitive advantage and corporate social responsibility. *Harvard business review*, 84(12), 78-92.

Prado-Lorenzo, J. M., Gallego-Alvarez, I., & Garcia-Sanchez, I. M. (2009). Stakeholder engagement and corporate social responsibility reporting: the ownership structure effect. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 16(2), 94-107.

Purvis, B., Mao, Y., & Robinson, D. (2019). Three pillars of sustainability: in search of conceptual origins. *Sustainability Science*, 14(3), 681-695.

Robertson, M. (2017). *Sustainability principles and practice*. Routledge.

Sangle, S. (2010). Critical success factors for corporate social responsibility: a public sector perspective. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 17(4), 205-214.

Schaltegger, S. & Burritt, R. L. (2010). Sustainability accounting for companies: Catchphrase or decision support for business leaders? *Journal of World Business* 45(4), 375-384.

Sen, S., Bhattacharya, C. B., & Korschun, D. (2006). The role of corporate social responsibility in strengthening multiple stakeholder relationships: A field experiment. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 34(2), 158-166.

Siew, R. Y. (2015). A review of corporate sustainability reporting tools (SRTs). *Journal of environmental management*, 164, 180-195.

Simnett, R., Vanstraelen, A., & Chua, W. F. (2009). Assurance on sustainability reports: An international comparison. *The accounting review*, 84(3), 937-967.

Tschopp, D., & Huefner, R. J. (2015). Comparing the evolution of CSR reporting to that of financial reporting. *Journal of Business Ethics*, 127(3), 565-577.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2013). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Hansaprint Oy.

Työ- ja elinkeinoministeriö. (2019) Vastuullisuusraportointi [verkkodokumentti]. [Viitattu 28.10.2019]. Saatavilla <https://tem.fi/vastuullisuusraportointi>

United Nations Development Programme (UNDP). (2019). About the Sustainable Development Goals [verkkodokumentti]. [Viitattu 26.10.2019]. Saatavilla <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>

United Nations Global Compact (UNGC). (2018). Integrating the SDGs Into Corporate Reporting: A Practical Guide [verkkodokumentti]. [Viitattu 26.10.2019]. Saatavilla https://www.unglobalcompact.org/docs/publications/Practical_Guide_SDG_Reporting.pdf

United Nations Global Compact. (2014). Guide to Corporate Sustainability [verkkodokumentti]. [Viitattu 26.10.2019]. Saatavilla https://www.unglobalcompact.org/docs/publications/UN_Global_Compact_Guide_to_Corporate_Sustainability.pdf

United Nations Global Compact. (2010). UN Global Compact and Global Reporting Initiative Form Strategic Alliance [verkkodokumentti]. [Viitattu 26.10.2019]. Saatavilla <https://www.unglobalcompact.org/news/50-06-24-2010>

UPM. (2019). Vuosikertomus 2018 [verkkodokumentti]. [Viitattu 28.09.2019]. Saatavilla https://www.upm.com/siteassets/asset/investors/2018/upm_ar18_fi_190227_web_secured.pdf

Vaaland, T. I., Heide, M., & Grønhaug, K. (2008). Corporate social responsibility: investigating theory and research in the marketing context. *European Journal of Marketing*, 42(9/10), 927-953.

Viehöver, M. G., Türk, V., & Vaseghi, S. (2010). CSR assurance in practice: measuring and auditing sustainability. *Responsible business, How to manage a CSR strategy successfully*. Chichester: Wiley.

Waas, T., Verbruggen, A., & Wright, T. (2010). University research for sustainable development: definition and characteristics explored. *Journal of cleaner production*, 18(7), 629-636.

Worcester, R. (2009). Reflections on corporate reputations. *Management Decision*, 47(4), 573-589.

World Business Council for Sustainable Development (WBCSD). (2002). Sustainable development reporting: striking the balance [verkkodokumentti]. [Viitattu 05.10.2019]. Saatavilla <http://docs.wbcsd.org/2002/12/SustainableDevReporting-StrikingTheBalance.pdf>

World Commission on Environment and Development (WCED). (1987). Report of the World Commission on Environment and Development, Our Common Future [verkkodokumentti]. [Viitattu 05.10.2019]. Saatavilla <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>

Wärtsilä. (2019). Vuosikertomus 2018 [verkkodokumentti]. [Viitattu 28.09.2019]. Saatavilla https://cdn.wartsila.com/docs/default-source/investors/investors-fi/taloudellinen-aineisto/vuosikertomukset/wartsila_vuosikertomus_2018.pdf